

Graffiti vs. katutaide

LAADULLINEN TUTKIMUS GRAFFITIN JA KATUTAITEEN MUODOSTA, SISÄLLÖSTÄ
SEKÄ TAVOITTEISTA

Ville Kiljunen

Taiteen kandidaatin opinnäyte

Aalto- yliopisto 2013

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	2
2	MENETELMÄ JA AINEISTO	4
2.1	Käsitteet ja sanasto	5
2.2	Katutaiteen ilmenemismuodot	8
3	GRAFFITIN JA KATUTAITEEN KEHITYS	10
3.1	Nykyaikainen graffitimaalaus	12
3.2	Graffitista katutaiteeksi.....	13
4	GRAFFITI VS. KATUAIDE	15
5	MUOTO	17
5.1	Graffitin ja katutaiteen suhde tilaan ja paikkaan	20
5.2	Kadulta galleriaan	22
6	SISÄLTÖ	24
6.1	Katutaide ja graffiti osana taidekenttää	25
6.2	Poliittinen aktivismi	27
7	TAVOITE	30
7.1	Katutaiteen ja graffitin suhde mainontaan.....	32
8	POHDINTAA	34
9	LÄHTEET	36
9.1	Muut lähteet.....	36
9.2	Kuvalähteet	38

1 JOHDANTO

Katutaide on ilmiö, johon vähääkään taidetta tai populaarikulttuuria seuraavan on mahdotonta olla nykyään törmäämättä. Missä tahansa Helsinkiä suuremmassa kaupungissa löytää näitä laittomia taideteoksia jokaisesta kadunkulmasta ja seinästä. Matkustellessani olen alkanut kiinnittämään enemmän huomiota ympäristööni ja katutaide teoksiin ja ymmärtänyt, että katutaide voi olla paljon muutakin kuin sähkötolppaan tai bussin selkänojaan tussattu tuhru. Katutaiteesta ja graffitista on varmasti yhtä monta mielipidettä kuin on katsojaakin, mutta itse aina ilahdun nähdessäni onnistuneen katutaide teoksen. Mielestäni katutaide teos onkin onnistunut silloin, tekotavasta riippumatta, kun se saa katsojan pysähtymään ja katsomaan teosta toisen kerran. Helsingissä katutaide teoksiin törmää vain satunnaisesti, mutta Euroopan kaupungeissa voi nähdä upeita teoksia, jotka kiinnittävät ohikulkijan huomion.

Kuva 1. banksyn stensiilimaalaus

Havahduin katutaideilmiön laajuuteen 2000-luvun puolenvälin jälkeen ollessani viikonloppulomalla Lontoossa. Camdenin kaupunginosan markkinoita kolutessani huomasin, kuinka tehokkaasti maailman tunnetuimman katutaitelijan Banksyn teokset on tuotteistettu. Siinä missä Suomessa myydään turisteille Lappi- ja poroaiheisia matkamuistoja, Lontoo suorastaan pursui Banksyn teoksiin pohjautuvia tavaroita. Hiirimattoja, t-paitoja, mukeja, sytyttimiä,

lompakoita, julisteita, mitä mielikuvitteellisimpia tuotteita oli saatavilla kaupungin jokaisesta nurkasta. Sellaista kioskia tai kauppaa ei tuntunut löytyvän jossa ei myyty vähintään Banksy-kortteja. Ja kyllä, minäkin kuuluin niihin turisteihin jotka veivät mukanaan Banksy-tuotteita, koska hänen teoksensa vain yksinkertaisesti ovat niin hienoja ja oivaltavia.

Vaikka katutaideilmiö on viime vuosina kasvanut galleriakelpoiseksi nykyaikaisenmuodoksi, on itse ilmiön kehitys jäänyt minulta huomaamatta. Tuntuu kuin se olisi syntynyt ikään kuin tyhjästä. Kun aiemmin kaupunginkatuja peittivät graffitimaalaukset ja tagit, yhtäkkiä sinne olikin ilmestynyt uudentyylisiä, entistä monimuotoisempia teoksia. Henkilökohtaisesti en ole koskaan ollut erityisen kiinnostunut graffiteista, vaikka arvostan kyllä näyttävimpien teosten tekniistä taituruutta. Tuntuu siltä, että kun on nähnyt yhden graffitin, niin on nähnyt ne kaikki. Niin samankaltaisilta ja tylsiltä ne minusta näyttivät. Katutaide onkin minusta jotain todella raikasta ja mielenkiintoista. Siinä on uudenlainen sisältö ja lähestymistapa käyttää kaupunkitila galleriana.

Tällaisista lähtökohdista aloin tukimaan katutaideilmiötä. Tutkimukseni alkuperäinen tarkoitus oli kartoittaa mahdollisimman laaja-alaisesti katutaidetta. Hyvin nopeasti aineistooni tutustuttuani huomasin, ettei katutaidetta voi tutkia, ellei samalla tutki graffitia. Niin tiiviisti ne liittyvät toisiinsa. Koska itselleni oli hyvin selvää että graffitimaalaus ja katutaide olivat aivan eri taidemuotoja, muodostui graffitin ja katutaiteen välisestä suhteesta tutkimusaiheeni.

Kandidaatintyöni tutkimuskysymys on, kuinka graffiti ja katutaide eroavat toisistaan muodon, sisällön ja tavoitteiden suhteen?

Aikaisemmin Aalto-yliopiston kuvataidekasvatuksen osastolla graffitia ja katutaidetta on tutkinut ainakin Anni Halonen kandidaatintyössään: *Jäljet kadulla- katujen taide. Sukellus graffitikulttuuriin ja katutaiteeseen* (2011). Olen tutustunut Halosen tutkimukseen ja todennut hänen lähestymistapansa aiheeseen varsin erilaiseksi omaan tutkielmaani verrattuna, vaikka tiettyjä yhtymäkohtia ei tietenkään voi välttää. Halosen tutkimus käsittelee suurimmaksi osaksi kotimaista graffitia, katutaiteen jäädessä lähinnä sivujuoneksi.

Tutkimuksen kannalta on myös tärkeää selkeyttää graffitin ja katutaiteen käsitteet, niitä tarkastellen luvussa 2.1. Tutkielman aluksi käsittelen graffitin ja katutaiteen historiaa sekä sitä kuinka ne ovat jakautuneet erillisiksi ilmaisumuodoiksi. Sen jälkeen on jakanut tutkimuksen kolmeen päälukuun, jotka ovat muoto, sisältö ja tavoite. Näissä luvuissa tutkin graffitin ja katutaiteen suhdetta mainittujen määreiden valossa. Alaluvuissa tutkin vielä tarkemmin tätä suhdetta tilan, mainonnan, politiikan ja taiteen kontekstissa.

2 MENETELMÄ JA AINEISTO

Ensimmäinen ajatukseni katutaideilmiön tutkimusmenetelmäksi oli haastattelututkimus. Ymmärsin kuitenkin nopeasti että haastateltavien saaminen tutkimukseeni oli lähes mahdollista. Suomessa on varsin vähän katutaiteilijoita, ja hekin työskentelevät anonyymisti. Koska tavoitteeni on tutkia katutaiteen ja graffitin välistä suhdetta mahdollisimman laaja-alaisesti, päädyin tekemään laadullisen kirjallisuuskatsauksen, jossa keräämäni aineisto, kirjallisuus, artikkelit, internetlähteet ja kuvat toimivat tutkimukseni lähtökohtana.

Aloitin aineiston keräämisen lainaamalla kirjastosta kaikki saatavilla olevat katutaideita ja graffitia koskevat kirjat. Aineiston määrästä huolimatta jouduin pettymään, koska suurin osa lainaamastani kirjallisuudesta oli pelkkiä kuvakirjoja. Löytämästäni aineistosta ainoastaan katutaidekriitikko ja kuraattori Cedar Lewisohnin *Street art; the graffiti revolution* (2009) käsittelee katutaideita kattavasti. Se onkin tutkimukseni tärkein lähde. Tosin hänenkään teoksensa ei ole varsinaisesti tieteellinen tutkimus, koska siitä puuttuvat lähteet ja viitteet. Yhtä kaikki, kirja käsittelee katutaideita monipuolisesti, ja viittaankin tutkimuksessani useasti hänen näkemyksiinsä katutaiteesta. Muita erikseen mainitsemisen arvoisia teoksia, joita olen käyttänyt tutkimukseni runkona, on Joanna Bogdanoffin *Graffiti- No name No fame* (2009) ja Sebastian Peiterin *Guerilla Art*, (2009) johon hän on koonnut katutaiteilijoiden omia kertomuksia.

Muutamaa muuta kirjaa lukuun ottamatta loput lähteistäni koostuu internetistä löytämistäni artikkeleista, blogeista ja sivustoista. Sinänsä on varsin luonnollista että aineistoa katutaiteen tutkimiseen löytyy internetistä, jonka myötä katutaide on kasvanut paikallisesta ilmiöstä maailmanlaajuiseksi. Katutaideyhmä Wooster Collective sanookin, että ”Katutaide on ensimmäinen kansainvälinen taidemuoto, joka aidosti kasvaa internetin avulla” (Irvine 2012, 9). Internetlähteistä tärkeimpiä ovat Pauli Komosen opinnäytetyön *Graffiti, maalarin vaiheet alakulttuurissa ja toiminnan luonne* (2010) ja Martin Irvinen artikkelin *The Work on the Street: Street Art and Visual Culture* (2012). Aineiston laadusta mainittakoon sen verran että Komosen (2010, 13) näkemyksen mukaan Bogdanoffin (2009) teos on amatöörimäinen. Olen kuitenkin käyttänyt, kuten Komosenkin (2010), Bogdanoffin (2009) kirjaa lähteenäni, sillä siinä on varsin hyvin kerrottu esimerkiksi graffitin historiasta. Käytän aineistonani myös kuvia katutaideiteoksista ja graffiteista.

Suurin osa aineistostani on englanninkielistä. Olen pyrkinyt kääntämään niissä käytetyt termit ja käyttämäni suorat lainaukset suomeksi; se parantaa tekstin luettavuutta, tosin lievää hävik-

kiä tai muutosta merkitysten suhteen saattaa tapahtua. Käsittelen käyttämieni termien, käsitteiden ja slangisanojen merkityksiä tarkemmin seuraavassa luvussa.

2.1 KÄSITTEET JA SANASTO

Katutaiteen määrittely on vaikeaa. Esimerkiksi Mathew Lunnin (2006, 5) mukaan termiä katu- taide ei ole virallisesti pystytty määrittelemään. Lewishon (2009, 35) taas toteaa katutaiteen määrittelyn olevan hankalaa, koska siihen kuuluu niin laaja kirjo erilaisia tekniikoita ja se on niin monimuotoista. Irvine (2012, 9) kuitenkin väittää, että vaikka näille kaikille katutaiteen muodoille ei ole olemassa helppoa yhdistävää termiä, on niiden teoria ja käytäntö yhtä ymmärrettyä kuin minkä tahansa taidesuuntauksen. Termi graffiti ei riitä kattamaan kaikkea mitä kaduilla tapahtuu ja katutaide kuvaa hyvin sitä visuaalista toimintaa, joka ei suoraan liity perinteiseen hip-hop/graffiti kulttuuriin (Blackshaw & Farrelly 2008, 6).Avaan käsitettä hip-hop kulttuuri myöhemmin tässä luvussa. Englanninkielisissä julkaisuissa käytetään katutaiteen synonyyminä myös termiä post-graffiti. Termi kuvaa katutaiteen olevan seurausta graffitikulttuurista, ja samalla tuo esille sen, että ne ovat erilliset taidemuodot.

Puregraffiti- internetsivulla katutaideilmiötä kuvataan näin: Katutaidetta on kaikki julkisilla paikoilla tuotettu taide, vaikkakin termillä yleensä viitataan laittomiin teoksiin, vastakohtana laillisille töille. Tyypillisesti termiä katutaide käytetään erottamaan kaduille tehty nykytaide jengigraffiteista, vandalismista ja kaupallisesta taiteesta. (Hammon 2013.) Myös katutaiteen ja graffitin välinen suhde nähdään lähteestä riippuen erilaisena. Lewishon (2009) pitää katu- taidetta graffitin alalajina, kun taas Lunn (2006) käsittää katutaiteen ikään kuin sateenvarjo- terminä jonka alle kuuluvat kaikki kaduilla tehdyt visuaaliset taiteet, graffiti mukaan lukien.

Olisi ehkä helpompaa kartoittaa mitä katutaide ei ole. Taitelija John Feknerin osuvan kuvauksen mukaan katutaidetta on ” kaikki kadulla tehty taide, joka ei ole graffiti”(Hammon 2013). Tutkimuksen kannalta on siten oleellista myös määritellä mitä graffiti on. Tutkimuksessani tuon esille graffiti- ja katutaiteen ominaispiirteet ja luvussa 4. tuon esille, kuinka ne eroavat toisistaan.

Kaikki taiteilijat eivät edes halua että heidän teoksensa määritellään katutaiteeksi, tai että heidät määritellään katutaiteilijoiksi. Tämä tulee hyvin esille Blackshawn ja Farrellyn (2008) haastatteluteoksessa, jossa taiteilijat kieltäytyvät lokeroimasta itseään mihinkään tiettyyn genreen. Sebastian Peiter (2009,5), *Guerilla art*- haastattelukirjan kirjoittaja, tiivistää asian hienosti, ” ainoa asia, joka näitä uuden sukupolven taiteilijoita yhdistää, on heidän systemaattinen tarpeensa kieltää olevansa katutaiteilijoita”. Lukuisat taiteilijat ympäri maailmaa tekevät

taidettaan kaduilla, ja koska heidän teoksiaan on hankala lokeroida mihinkään tiettyyn kategoriaan, käytetään termiä katutaide kuvamaan ilmiötä. Terminä katutaide onkin sopivan väljä, jolloin se antaa taitelijalle vapauden yksilölliseen ilmaisuun, mutta siten rajattu, etteivät muut taidemuodot sekoitu siihen. (Lewishon 2009, 32.) Näkemykseni on, ettei katutaideteoksia yhdistä niinkään niiden visuaalinen tyyli, kuin se miten taidetta välitetään yleisölle.

Kaikissa lukemissani katutaidetta koskevissa lähteissä käsitellään ainoastaan visuaalisia teoksia. Tästä olen päättellyt että englanninkielisellä termillä *street art* tarkoitetaan nimenomaan kaduille tehtyä visuaalista taidetta. Toisaalta lähteissä ei erikseen mainita etteikö katutaide voisi sisältää myös ei- visuaalisia taidemuotoja. Ainoastaan wikipedian street art artikkelissa on selkeästi ilmaistu että katutaide on yksinomaan visuaalista taidetta (wikipedia/street art). En ole löytänyt kuvausta suomenkieliselle termille katutaide, mutta vaikuttaisi siltä, että ainakin puhekielessä termin määritelmä on street arttia laajempi, ja siihen sisältyisi kaikki kadulla tapahtuva taide, katusoittajista performanssiesityksiin. Joka tapauksessa kandidaatin työssäni keskityn pelkästään kaduilla tapahtuvaan visuaaliseen taiteeseen.

Graffiti tarkoittaa laitonta seinään tai muuhun julkisen tilan pintaan raapustettua, piirrettyä tai maalattua kirjoitusta tai kuvaa (Oxford Dictionaries). Tämän määritelmän mukaan tehdyistä katutaideteoksista voidaan siten puhua myös graffiteina.

Kuva 2. Graffitimaalaus

Kuva 3. Graffitikirjoitus Oulusta

Tutkimuksessa käytän termistä street art sen suomenkielistä versiota katutaide, lukemisen ja kirjoittamisen helpottamiseksi. Katutaiteesta eroavista maalauksista käytän kirjoittaessani joko termiä graffitimaalaus tai yksinkertaisesti graffiti. Graffitissa ja katutaiteessa on lähes aina jonkinasteisia esteettisiä tai taiteellisia tavoitteita. Kolmantena graffitimuotona pidänkin kirjoituksia, joissa näitä tavoitteita ei ole. Tällaisia viestejä ovat esimerkiksi *Suomi suomalaisille*- tyyliset poliittiset viestit, *Elvis on kuningas* tai *HIFK on paras*- mielipidekirjoitukset. Tässä tutkimuksessa tällaisina graffitikirjoituksina voidaan pitää graffitin ja katutaiteen kehitys luvun (3) graffitikirjoituksia, mutta muuten graffitikirjoitus on rajattu pois tutkimuksestani. Englan-

ninkielessä graffitimaalauksesta käytetään myös termiä graffiti writing ja maalareista termiä writer. Termi siis kuvaa nimenomaan graffitimaalausta eikä sitä pidä sekoittaa tässä tutkimuksessa käytettyyn termiin graffitikirjoitus, jota pidän sisällöllisesti ja muodollisesti erilaisena. Graffiti writing- termi sinänsä kuvaa hyvin sitä, että graffitimaalaus pohjautuu pitkälti tekstiin ja typografiaan. Käytän tutkimuksessani ajoittain suomalaisessa graffitislangissa käytettyä sanaa wraitteri, joka on synonyymi sanalle graffitimaalaja. Seuraavaksi avaan muutamia tutkimuksessa esiintyviä käsitteitä ja termejä.

Kuva 4. Tagi

Tagi

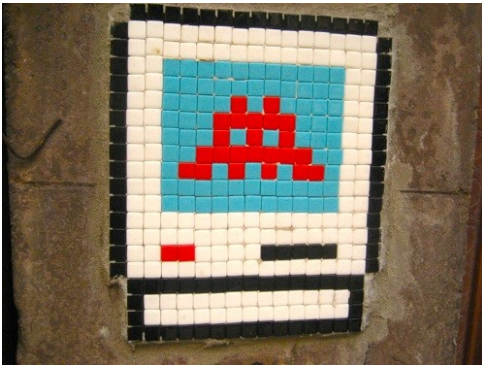
Tagi on perusyksikkö, johon koko graffitimaalaus perustuu. Sana tagi juontuu englannin kielen sanasta tag, joka taas tulee graffitimaalauksen pioneerin Taki-183. nimimerkistä (Bogdanoff 2009, 13). Hänestä ja muista alan pioneereista kerron enemmän luvussa 3.1. Tagi on yleensä tussilla tai spraymaalilla, jotka ovat myös graffitimaalauksen yleisemmin käytetyt välineet, tehty tyylitelty ja muotoiltu teksti, joka toimii tekijänsä nimimerkkinä tai symbolina. Sen pituus on yleensä kolmesta viiteen kirjainta ja olennaista siinä on kirjainten yhteensopivuus ja ääntämyksellinen iskeyvyys (Komonen 2010, 48). Useimmat graffitimaalarit ovat aloittaneet uransa tekemällä tageja. (Lunn 2006, 6).

Hip hop- kulttuuri

Termillä viitataan 1970-luvulla syntyneeseen ilmiöön, johon kuuluu rap- musiikki, Dj:t, tanssi ja graffiti (Puregraffiti 2013).

2.2 KATUTAITEEN ILMENEMISMUODOT

Kuten aiemmin on tullut jo selville, katutaide on hyvin monimuotoinen taidesuuntaus. Siihen kuuluu valtava kirjo erilaisia tekniikoita ja uusia keksitään koko ajan. Vaikka tutkimuksessani käsittelen pääsääntöisesti maalattua katutaidetta, haluan tuoda lukijalle esille jotain yleisempiä katutaide tekniikoita ja ilmenemismuotoja. Tekniikat tähän alalukuun olen koonnut Art radar asia- internetsivulta (Art radar asia 2013).

Kuva 6. Invaderin mosaiikkityö

Kuva 5. Stensiili

Mosaiikkityöt (Mosaic tiling): Ranskalainen Invader taiteilijanimeä käyttävä katutaiteilija on yksi tunnetuimmista tätä tekniikkaa käyttävä taiteilija. Hänet tunnetaan myös nimellä Space Invader, koska useat hänen töistään ammentavat estetiikkansa saman nimisestä 1980- luvun videopelistä. Hän on nimensä mukaisesti valloittanut kymmeniä maailman kaupunkeja sijoittamalla niihin mosaiikkiteoksiaan. Mosaiikkipalat liimataan kohteeseen paikanpäällä, joko yksitellen tai valmiiksi tehtynä levynä.

Stensiilit (Stencil art): Stensiilit tehdään maalaamalla kuva spraymaalilla sapluunan lävitse. Tämä tekniikka on hyvin yleinen katutaiteessa, ja on tullut tutuksi mm. Blek Le Ratin ja Banksyn myötä. Blek Le Ratin voidaan pitää suosittu stensiilitekniikan löytäjänä. Hänellä on ollut suuri vaikutus esimerkiksi Banksyn tuotantoon. Banksy on esimerkiksi lainannut häneltä tunnetut rotta- aiheiset stensiilit ja sosiopoliittisen näkökulman töihinsä (Peiter 2009, 20).

Kuva 7. Woodblocking

Kuva 8. Neulegraffiti

Woodblocking: Tälle termille en löytänyt sopivaa käännöstä. Woodblokkauksessa työ maalaan esimerkiksi vanerin palalle, joka sitten kiinnitetään vaikka lyhtypylvääseen. Kiinnittämisessä käytetyt pultit ja mutterit tuhotaan niin, että irrottaminen on mahdollisimman hankalaa.

Neulegraffiti (Yarn bombing): Puun, patsaan, kaiteen jne. ympärille virkataan tai neulotaan värikäs suojus.

Lock on sculptures: Veistoksia jotka kiinnitetään esimerkiksi lyhtypylvääseen ketjulla ja lukolla.

Katuinstallaatiot (Street installations): Nimensä mukaisesti kaduille tehtäviä installaatioita. Tämä katutaidemuoto on kasvattanut suosiotaan. Katuinstallaatiot valmistetaan laittomasti mutta ne yleensä suunnitellaan niin, että ne eivät tuhoa ympäristöä johon ne on asennettu.

Muita tekniikoita ovat esim. **tarrat, julisteet** (ks. kuva 12, s.14) ja **seinämaalaukset** Näitä tekniikkoita en avaa sen tarkemmin, koska koen että nimet kertovat niistä oleellisen. Ne ovat stensiilien ohella ylivoimaisesti yleisimpiä katutaiteentekniikoita ja niitä käytetään myös grafitikulttuurissa.

Kuva 10. Lock on sculpture

Kuva 9. Katuinstallaatio

3 GRAFFITIN JA KATUTAITEEN KEHITYS

Vaikka graffitin ja katutaiteen historia ei olekaan tutkimukseni kovinta ydintä, koen tarpeelliseksi tuoda esille, että seiniä on sotkettu jo paljon ennen nykyisen kaltaisten graffitien syntymistä. Tässä luvussa kuvailen, kuinka graffiti on kehittynyt antiikista meidän päiviimme ja lopulta jakautunut katutaiteeksi. On suorastaan hämmästyttävää, kuinka samantyylistä kuin nykyään, seinäkirjoittelu oli jo tuhansia vuosia sitten. Kannattaa muistaa että historialliset graffitikirjoitukset eroavat monella tavoin New Yorkissa 1970-luvulla syntyneestä graffitityylistä, saati sitten katutaiteesta. Historialliset graffitit ovat nimenomaan graffitikirjoituksia, jonka määrittelin luvussa 2.1. Ihmiset koristelivat asumisympäristöään jo kivikaudella piirtämällä käden kuvia ja eläimiä luoliensa seiniin. Näitä kivikauden ihmisten maalauksia tuskin voidaan pitää graffiteina, mutta se osoittaa, että tarvetta tämän tyyppiseen toimintaan on ollut aikojen alusta.

Varhaisin tunnettu graffitikirjoitus raaputettiin noin 3500 vuotta sitten Sakkaran pyramidin vieressä olevaan rakennukseen, johon joku valtavasta rakennuksesta innostunut vierailija kirjoitti: Olen todella vaikuttunut faarao Djoserin pyramidista. (Taylor 2013). Koska vanhimmat löytyneet graffitit ovat noinkin vanhoja, oletan että graffitikirjoitus on yhtä vanha ilmiö kuin kirjoitustaito. Seiniin kirjoittelu on itseasiassa niin yleismaailmallinen ilmiö että sitä melkein voidaan pitää ihmisluonteelle tyypillisenä toimintana.

Vesuviuksen tuhkaan vuonna 79 jkr. peittyneestä ja hyvin säilyneestä kaupungista on löydetty jopa 15000 graffitia. Kaupunkilaiset kirjoittivat runoja ja ajatuksia elämästä, rakkaudesta, vihasta, politiikasta, seksistä, alkoholista, gladiaattoreista ja muista aikansa julkkiksista, ylipäänsä kaikesta tavallisen pompeijilaisen arkeen liittyvistä asioista. (Fant 2013.) Näiden hyvin säilyneiden aikalaiskuvausten perusteella voidaan sanoa, ettei ihmisten arki eronnut nykypäivän elämästä kovinkaan paljon. 1700-1800-lukujen vaihteessa muinaisen taiteen tutkiminen tuli muodikkaaksi ja Pompeijin seiniin kirjoitettuihin teksteihin alettiin kiinnittää huomiota, kun Pompeijin rauniolla vierailleet ihmiset panivat merkille talojen seiniä peittävät kaiverukset. Tuolla aikakaudella myös syntyi termi graffiti, joka on johdos italian kielen verbistä *graffiare* (raaputtaa), joka edelleen on laina kreikan kielen verbistä *γράφειν* (*graphein*) eli kirjoittaa. (www.etymonline.com.)

Graffiteja on kaupungissa niin paljon, että joku aikalainen on kirjoittanut yhteen Pompeijin muureista:

”Olen hämmästynyt oi seinä, että sinä, jonka täytyy kantaa niin monen kirjoittajan tyytymättömyys, olet yhä pystyssä”. (Ohlson 2010)

Graffitien kirjoittaminen oli hyväksyttyä roomalaisessa kulttuurissa, eikä sitä katsottu samalla tavalla omaisuuden turmelemiseksi kuin nykyään. Antiikin roomalaisten käsitys omistamisesta todennäköisesti oli erilainen kuin meillä, eikä seiniä koettu kenenkään yksityisomaisuudeksi. Useimmat graffiteista on tehty vilkkaille kulkuväylille samoista syistä kuin nykyäänkin, eli niille tehdyillä viesteillä oli enemmän lukijoita. (Fant 2013.) Esimerkkejä samanlaisista graffiteista on löytynyt myös antiikin Kreikan ja Egyptin ajoilta, mutta poikkeuksellisen Pompeijin graffiteista tekee se, että ne ovat säilyneet kaupungin seinillä sellaisena kuin ne sinne kirjoitettiin kaupungin hautautuessa tuhkaan.

Keskiaikainen graffiti on huomattavasti monimuotoisempaa roomalaiseen verrattuna, johtuen siitä että esimerkkejä on säilynyt enemmän ja siitä että esimerkkejä löytyy laajemmin ympäri Eurooppaa pitkältä aikaväliltä. Keskiaikaisina tageina voidaan pitää esimerkiksi kivenhakkaajien nimikirjaimia tai symboleja, joita he raaputtivat rakentamiensa linnojen ja kirkkojen seiniin. Eräät parhaista esimerkeistä keskiaikaisista graffiteista löytyvät kirkkojen pilareista, joihin ihmiset eivät ole malttaneet olla jättämättä merkkiä olemassaolostaan. (Taylor 2013.) Keskiajan ja renessanssin kirkot olivatkin täynnä yksinkertaisia ristejä ja nimikirjoituksia, jopa niin että niitä oli tehty pyhimyksiä kuvaaviin maalauksiin ja veistoksiin. Italialaisen Arborion kylän kirkkoon on kaiverrettu 1500-1800-lukujen aikana 150 kaiverusta seinämaalaukseen niin taitavasti että ne on täytynyt virallisesti hyväksyä (The Economist 2004).

On silkkaa sattumaa, mitkä graffiteista ovat säilyneet, sillä niitä harvoin tarkoitettiin pysyviksi. Seiniin kirjoitetut viestit ovat yleensä säilyneet ainoastaan, jos joku on kirjoittanut ne muistiin. Yleensä sellaiseen ei nähty tarvetta, kunnes vuonna 1731 salanimellä Hurlo Thrumbo esiintynyt herrasmies julkaisi kokoelman Lontoon käymäläkirjoituksista nimeltä *The Merry-Thought: or, the Glass-Window and Bog-House Miscellany*. Julkiset käymälät olivat suosittuja viestien kirjoittelupaikkoja jo antiikin ajalla, kuten ovat yhä edelleenkin, ja Hurlo Thrumbon päämääränä oli pelastaa murusia niistä viisauksista, jotka viihdyttivät satunnaisia lukijoita. (The Economist 2004.) Thrumbo kirjoitti ensimmäisen graffiteja käsittelevän julkaisun.

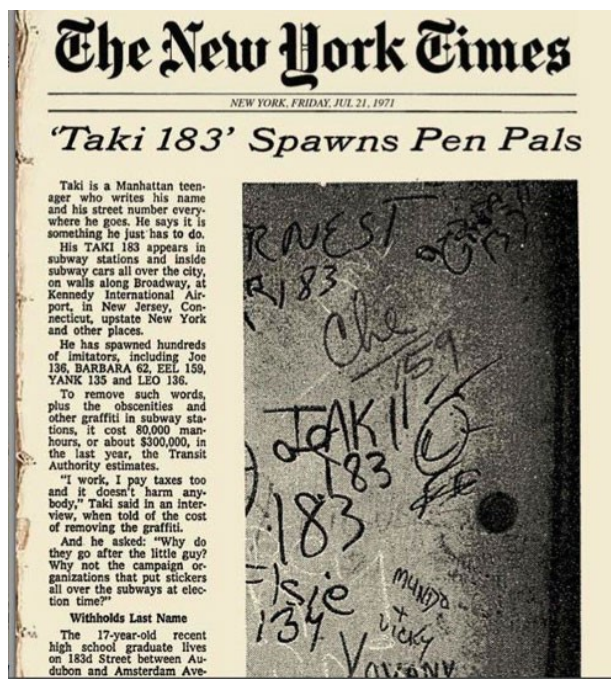
Yleinen mielipide kääntyi graffiteja vastaan 1800-luvun lopulla. Tämän katsotaan johtuneen siitä että eliitin suhtautuminen graffitien kirjoittajina pidettyä työväestöä kohtaan muuttui ylenkatsovaksi. (Lewisohn 2009,27)

3.1 NYKYAIKAINEN GRAFFITIMAALAUUS

Nykyaikaisen graffitin katsotaan saaneen alkunsa Philadelphiassa 1960-luvun puolivälissä kun nuoret kisailivat siitä, kuka saisi kirjoitettua nimensä mahdollisemman moneen paikkaan (Bogdanoff 2009, 14). Nopeasti ilmiö levisi New Yorkiin, jossa graffitikulttuurin voidaan varsinaisesti katsoa syntyneen.

1960-luvun lopulla wraitteriit kuten Taki 183, Eva 62 ja Tracy 168 alkoivat levittää tagejaan ympäri New Yorkia. Numerot nimimerkkien perässä kuvasivat alun perin henkilöiden kotiosoitteiden kadunnumeroita. Sitä ennen graffitit olivat olleet lähinnä jengien reviirimerkkejä.

Nämä uudet graffitit erosivat jengigraffiteista; siinä missä jengigraffitit viestivät ”meidän aluetta, pääsy kielletty”, graffitiliikkeen pioneerit viestittivät ”olemme olemassa”. Tuon ajan lähiöineille, joita graffitimaalarit pääsääntöisesti olivat, graffitimaalaaminen antoi mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin ja olla ”joku” ainakin omassa yhteisössään. (Bowen 1999, 24; Lewishon 2009, 44.) Alakulttuureille, kuten graffitille, onkin tunnusomaista, että niiden liikkeellepanevana voimana toimii nuoriso itse. Itsenäisyys ja mahdollisuus luoda toiminnan kriteerit koetaan myönteisenä seikkana myös maalareiden keskuudessa. (Komonen 2010, 37.) Taki

Kuva 11. The New York Times 1971

183, oikealta nimeltään Demetrius, toimi kouluajan ulkopuolella lähettinä ja hänen harrastuksenaan oli kirjoittaa lempinimeään ympäri New Yorkia (Bogdanoff 2009, 14). Hänen nimimerkistään tuli niin tunnettu että The New York Times kirjoitti aiheesta artikkelin, jonka jälkeen Taki sai satoja matkijoita (The New York Times 1971). Hänestä tuli ensimmäinen wraitteri, joka tunnettiin alakulttuurin ulkopuolella. Takin kasvanut maine ja hänen tagiensa suuri määrä muodostivat ensimmäisen graffitimaalauksen kriteerin: määrä on yhtä kuin maine. (Felisbret 2009, 12.)

Graffiti oli vielä 1980-luvun alussa pienen piirin ilmaisumuoto, mutta sen yhdistyminen hip hop kulttuuriin toi graffitikuvaston valtavirran näkyville. Yksi suurimmista syistä graffitin maa-

ilmanlaajuiselle leviämislle oli hip hop- kulttuurin kasvava suosio. (Puregraffiti 2013.) Vaikka ensimmäisten graffitien ilmaantuessa yleisö ei ymmärtänyt näkemäänsä, nykyään kaikki tuntevat graffitin sellaisen nähdessään. Maalausten yleistymisen on ehkä hieman syönyt graffitien shokkiarvo, mutta niistä kirjoitetaan yhä edelleen otsikoita ja ne jakavat mielipiteitä. Tuoreena esimerkkinä (8.2.2013) Helsingin metroon tehty graffiti, jossa wraititit pysäyttivät Puotilan metroaseman laiturialueella junan kulun vetämällä hätäkatkaisijoista ja maalasivat sen kylkeen viisimetrisen kuvan. (hs.fi 2013.) Helsingin Sanomien artikkeli tapauksesta ja varsinkin sen herättämä internetkeskustelu antaa hyvän kuvan ihmisten suhtautumisesta tapaukseen ja yleensä graffiteihin. Keskustelupalstan mielipiteet jakautuvat graffitimaalauksia ihannoivista kommentteista vihaisten kaupunkilaisten tunteenpurkauksiin, joissa toivotaan kovempia rangaistuksia vandaaleille.

Sittemmin graffiti on kehittynyt niin taiteellisesti kuin teollisuudenalanakin. Vaikka graffitimaalauksen estetiikkaa on nähtävissä t-paidoissa, elokuvissa, mainoksissa ja graffitiaiheisia pelejä, lehtiä, vaatemerkkejä ja graffitimaalaukseen suunniteltuja tarvikkeita on ilmaantunut kuluttajien saataville, ei suuri yleisö ole graffitia koskaan täysin ymmärtänyt. T-paitaan printattu tagi voi olla muotilehden kannessa ja näyttää tyylikkäältä, mutta tagi oikeassa ympäristössään, esimerkiksi sähkökaapin kyljessä näyttäytyy monille sotkuna. Kaupallisuus voidaan nähdä edistävänä toimintana graffitiliikelle, mutta toisaalta jotkut graffitimaalarit kokevat että kaupallisuus ja yleistymisen latistava taidemuotoa. (Duggan 2011.)

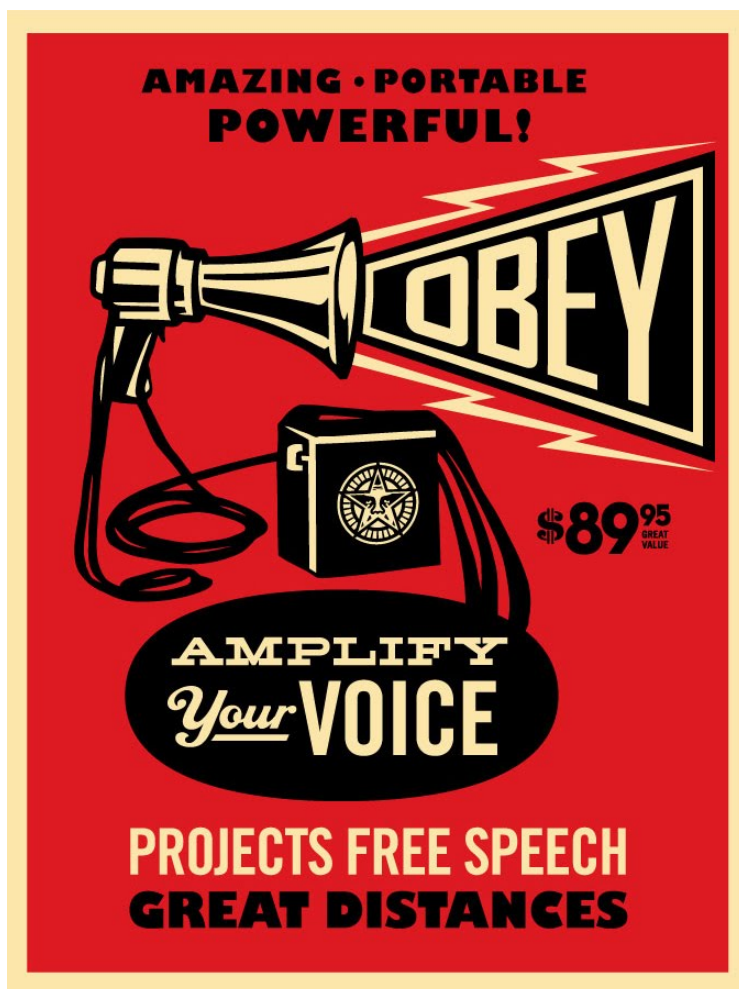
Graffitikulttuuriin kuuluu olennaisena osana myös maalausten dokumentointi ja se on graffitimaalareille lähes yhtä tärkeää kuin itse maalaaminen. Työn kuvaaminen täytyy suorittaa nopeasti maalauksen jälkeen, sillä ne pestään usein pois jo seuraavana päivänä ja valokuva on ainoa todiste maalauksen olemassaolosta. Graffitimaalarit kuvaavat omien töidensä ohella myös muiden teoksia. (Style Wars 1983.)

3.2 GRAFFITISTA KATUTAITEEKSI

On vaikea sanoa täsmällisesti milloin termiä katutaide (street art) on alettu käyttämään, mutta ainakin 1970-luvun loppupuolella se oli jo yleisesti käytössä. Viimeistään vuonna 1985 ilmestyneen Allan Schwartzmanin *street art* nimisen kirjan jälkeen useat taiteilijat alkoivat nimittää itseään katutaiteilijoiksi erottautuakseen graffitimaalareista, joilla oli huono maine (Lewishon 2009, 18). Nykyään monet graffitimaalarit ovat siirtyneet katutaiteen pariin. Syynä tähän voi olla esimerkiksi halu vapautua graffitien säännöistä ja laajentaa ilmaisuaan tai tarve irrottautua graffitimaalauksen tuhoon pyrkivästä luonteesta. ”Vietin vuosia maalaten junia,

tehdn tageja ja vandalisoiden ympäristöä. Pikkuhiljaa aloin siirtymään katutaiteeseen, joka on ystävällisempää, ei niin antisosiaalista ja paljon hyväksytympää. Joten lopulta muutuin kovanlinjan vandaalista katutaiteilijaksi”. kertoo katutaiteilija Eine. (Peiter 2009, 53).

Taiteilija kuten Banksy, Shepard Fairey ja Barry McGee, jotka olivat saaneet vaikutteita graffitimaalauksista tai olivat itse graffitimaalareita, alkoivat ottaa töihinsä vaikutteita rullalautailukulttuurista, punkista ja jopa kansantaiteesta. Tällä tavoin he irrottautuivat puristisesta graffitikulttuurista ja alkoivat luoda pohjaa katutaideilmiön kasvulle 1990-luvulla. Katutaidetta tosin ilmeni jo ennen 90-lukua. Euroopassa esimerkiksi Pignon- Ernest, joka teki katutaidetta jo 70-luvun alussa, Blek le Rat ja Harald Naegeli maalasivat teoksia jotka tänä päivänä luokiteltaisiin katutaiteeksi. Graffitikulttuurin syntyhetkillä New Yorkissa oli taiteilijoita, kuten Jenny Holzer, Dan Witz ja Richard Hambleton ja hiukan myöhemmin Keith Haring ja Jean-Michel Basquiat, jotka työskentelivät rinnakkain graffititaiteilijoiden kanssa, mutta eri tavoin. Vaikka Euroopassa ja Yhdysvalloissa oli yksittäisiä taiteilijoita, jotka työskentelivät katutaiteen metodein, ei kuitenkaan voida puhua vielä katutaideilmiöstä. (Lewishon 2009, 72.) Graffitin räjähdysmäinen leviäminen 1980-luvulla edesauttoi myös katutaideilmiön syntymistä. Nykyisen kaltaista katutaidetta tuskin olisi olemassa ilman graffitikulttuurin syntyä, tai ainakaan se ei olisi levinnyt sellaiseksi maailmanlaajuiseksi ilmiöksi kuin se nyt on.

Kuva 12. Shepard Fairey tunnetaan mm. Obey julisteista ja tuotteista.

4 GRAFFITI VS. KATUAIDE

Tässä kappaleessa yritän tuoda esille mitä eroavaisuuksia, ja toisaalta mitä yhtäläisyyksiä, graffititaiteella ja katutaiteella on ja millainen on niiden välinen suhde. Käsittelen tutkimuksen tässä luvussa katutaiteesta ainoastaan maalauksia verratessani niitä graffiteihin. Luonnollisesti katutaiteen muut esiintymismuodot kuten esim. neulegraffiti tai veistokset eivät ole verrattavissa graffitimaalauksiin. On myös syytä muistaa että tyylit toisinaan sekoittuvat, eivätkä aina yksiselitteisesti edusta puhtaasti graffitia, katutaidetta tai graffitikirjoitusta.

Lewishon (2009) on ainoa lähteeni joka vertailee graffitia ja katutaidetta toisiinsa. Muissa lukemissani julkaisuissa ei graffitin ja katutaiteen käsiteittä juurikaan erotella toisistaan, vaikka niistä selvästi puhutaan eri merkityksissä. Termien eron voi kuitenkin helposti huomata esimerkiksi tekemällä kuvahaun internetissä sanoilla graffiti ja katutaide ja vertailemalla tuloksia. Yhdyn Lewishonin (2009, 21) ajatukseen siitä, että on tärkeää tehdä ero näiden kahden eri termin välille, jotta voidaan korjata joitain väärinkäsityksiä, jotka taidehistorioitsijat ovat tehneet niputtaessaan laajan kirjon teoksia graffititaide-termin alle. Graffititaiteesta puhues-
saan taidehistorioitsijat yleensä viittaavat taiteilijoihin kuten Kenny Scharf, Basquiat ja Haring, jotka eivät pitäneet itseään graffititaiteilijoina vaan ylipäänsä taiteilijoina, ja joita sen ajan graffitimaalarit eivät missään tapauksessa olisi lukeneet joukkoonsa.

Lewishon (2008, 35) vertaa graffitimaalauksen ja katutaiteen eroavaisuuksia jazz- ja teknomusiikin eroihin, graffitin kuvatessa jazzia ja katutaiteen teknoa. Vaikka musiikkityylit poikkeavat huomattavasti toisistaan, ei teknomusiikkia olisi voinut syntyä ilman jazzia. Samalla tavalla voidaan pitää katutaidetta suorana seurauksena graffititaiteesta. Monet katutaiteilijat ovatkin kehittäneet ilmaisuaan graffitien pohjalta ja tekevät katutaiteen ohessa perinteisempiä graffitimaalauksia. Toisaalta kaikki graffitimaalarit eivät arvosta katutaidetta, josta hyvänä esimerkkinä voidaan pitää Banksyn ja pitkän linjan lontoalaisen graffitimaalarin King Robbon väliselvittelyä brittiläisessä mediassa. King Robbo paheksui Banksyn ja hänen kaltaisten katutaiteilijoiden tapaa kaupallistaa graffiti. Varsinainen riita kuitenkin syntyi, kun Banksy maalasi Robbon vuonna 1985 tekemän teoksen päälle oman työnsä. (Duggan 2011.) Toisten maalausten päälle maalaamista ei hyväksytä graffiti- tai katutaidekulttuurissa.

Kuva 13. Banksyn ja King Robbon välienselvittelyä Lontoon kaduilla.

Graffitia ja katutaidetta yhdistää laittomuus ja pitkälti samankaltaiset tekniikat ja vaikka näiden eri lajityyppien välillä on paljon keskinäistä sekoittumista, niillä on myös omat erityispiirteensä. Graffititaiteilijat ja katutaiteilijat ovat tietenkin yksilöitä ja on vaikea tehdä yleistyksiä heidän motivaatioista ja taiteellisista tavoitteistaan. Voidaan kuitenkin pohtia miksi jotkut valitsevat tietyt tekniikat ja materiaalit ja toiset päätyvät erilaisiin ratkaisuihin, vaikka paikka olisi sama. (Lewishon 2009, 69.)

Lewishonin (2009, 36) mukaan graffitimaalaus ja katutaide ovat syntyneet samankaltaisista lähtökohdista, mutta ovat erilaisia muodoltaan (form), tarkoitukseltaan (function) ja tavoitteiltaan (intention).

Olen jakanut tutkimukseni lukuihin muoto, sisältö ja tavoite mukaillen Lewishonin (2009) näkemystä graffitin ja katutaiteen eroista. Tarkastelen kuinka luvussa 3. avaamani termit graffiti, katutaide ja graffitikirjoitus eroavat toisistaan muodoltaan, sisällöltään ja tavoitteiltaan.

5 MUOTO

Tässä luvussa vertailen kuinka graffiti, katutaide ja graffitikirjoitus eroavat toisistaan visuaalisesti. Kirjallisten lähteiden lisäksi olen tutkinut katutaiteen ja graffitin kuvastoa, jota internetistä löytyy valtavasti. Tottuneempi katselija huomaakin yleensä teoksen tyylistä, onko se graffitimaalauksista vai katutaiteesta. Ala-luvussa 5.1. vertaan graffitin ja katutaiteen suhdetta tilaan ja paikkaan.

Graffitimaalauksen tärkein ydin on tagi, joka osoittaa teoksen tekijän. Graffitimaalaus on yleisesti ottaen tyyli, joka keskittyy typografian ympärille. Maalauksissa voi tekstin ohella olla myös muunlaisia kuvia, mutta työn painoarvo on aina typografiassa ja tagissa. (Lewishon 2009, 24.) Ulkopuolisen katsojan on usein vaikea ymmärtää graffitimaalauksia ja erityisesti tageja niiden vaikean tulkittavuuden vuoksi (Felisbret 2009, 120). Vaikka tagit ovat usein pitkän harjoituksen tulosta ja niitä on toistettu lukemattomia kertoja, niiden estetiikka ja merkitys välittyy lähinnä toisille graffitimaalareille. Graffitimaalauksella on hyvin lajityyppiin sidottu käsitys estetiikasta. Siinä korostuu tagin merkitys, kirjaimet, tyyli, spraymaalien käyttö ja taidot sekä maalattujen kohteiden vaikeustaso. (Komonen 2010, 49, 65.)

Kun keskusteleen ihmisten kanssa graffitimaalauksesta, tulee nopeasti esille että tagit ovat juuri se osa-alue graffitimaalauksessa, jota suuren yleisön on vaikea hyväksyä. Tagi on graffitimaalauksista sen yksinkertaisimmassa muodossa, mutta useimmat pitävät niitä rumina eivätkä ymmärrä niitä. Usein kuulee sanottavan, että joku pitää kyllä suurista värikkäistä maalauksista, mutta ei voi sietää tageja. Graffitimaalareille tagi on maalauksen tärkein osa. He näkevät sen kalligrafiaan verrattavana taidemuotona, jossa kirjaimet kuvaavat tekijänsä persoonallisuutta. Siksi tageja ei tulisi nähdä pelkästään vandalismina. (Lewishon 2009, 49.)

Jos ajattelee japanilaisia kalligrafeja, he ovat arvostettuja taiteilijoita. Samalla tavalla on tagien tekijöitä, jotka osaavat tehdä uskomattomia muotoja kirjaimista. -Mode 2- (Lewishon 2009,49.)

Tageissa on olennaista kaksi asiaa: tyyli ja määrä. Niitä kirjoitetaan mihin vain. Tyyllisesti tunnustettujen ei tarvitse levittää tagia yhtä paljon kuin vähemmän mainetta tyylistään saavuttaneiden wraitereiden. Tagit muodostavat verkoston suhteessa toisiin tageihin. (Lindblad 2008, Komosen 2010,11 mukaan.) Koska tagit ovat tekstipohjaisia, on kynnys niiden tekemiseen alhaisempi kuin vaativimpiin piirroksiin, sillä kirjoitustaito riittää pohjataidoksi. Monelle graffitimaalarille tagien tekeminen on ollut ensimmäinen itsensä ilmaisemisen muoto. Jotkut graffitimaalarit ovat taas omistautuneet pelkästään tagien tekoon ja he pyrkivät jatkuvasti

kehittämään oman monimutkaisen taginsa kirjoitusasua ja -muotoa. (Lewishon 2009,48.) Suurin osa katutaiteilijoista ei käytä tageja, vaikka heillä usein on nimimerkki tai taiteilijanimi. Tämä on tärkeä ja merkittävä ero kun vertaillaan graffitimaalauksen ja katutaiteen eroavaisuuksia. Moni katutaiteilija on kuitenkin luonut jonkinlaisen itseään kuvaavan symbolin, joka toimii osittain tagin kaltaisena nimimerkkinä. Teoksissa tämä symboli voi esiintyä itsenäisesti tai jonkun muun teoksen yhteydessä. Esimerkiksi katutaiteilija D*face tunnetaan enkelinsiivistä, Dscreet pöllöistä, Sweet Toof hampaista jne. (Kuittinen 2010, 39.)

Kuva 15. D*face ja siivet

Kuva 14. Sweet Toof

Pian ensimmäisten tagien ilmestymisen jälkeen graffitimaalaus siirtyi New Yorkissa talojen seiniltä junien kylkiin, koska niiden kautta saatiin maalauksille laajin mahdollinen näkyvyys. Aluksi ne olivat nopeita tageja junien kylkiin niiden pysähtyessä asemilla, mutta nopeasti graffitimaalareiden välinen kilpailu ajoi tekijät maalamaan yhä suurempia ja haastavampia töitä. (Bogdanoff 2009, 16.) Tussikirjoittelun yleistyessä laadusta tuli pian määrää tärkeämpi. Tagesta muodostui monimutkaisempia ja spraymaalin tullessa tussin rinnalle alkoivat graffitit nopeasti muotoutumaan suuriksi värikkäiksi teoksiksi. (Bogdanoff 2009, 18.) Taiteilijat alkoivat kiinnostua enemmän töiden laadusta kuin graffitikulttuurin romantisoidusta lainsuojattomuudesta (Bowen 1999, 25). New Yorkin pormestari Ed Koch laittoi pisteen junien maalaamiselle 1980-luvun lopulla (Felisbret 2009, 42). Lewishon (2009, 72) toteaa, että tämä muutos ajoi graffitimaalarit keksimään uusia tapoja vallata kaupunkitilaa, joka sitten vaikutti katutaiteilmiön syntyyn 1990-luvun alussa. Myös Bogdanoff (2009, 25) tuo esille, että laitton maalaaminen siirtyi metrojen sijasta talojen, siltojen ja melumuurien seiniin, ja tästä johtuen graffitimaalauksen tyyli muuttuivat monimuotoisemmiksi. Wraittereilla oli enemmän aikaa pannaostaa maalauksiin ja suunnitella niitä huolellisemmin.

Varhaisilla graffitielokuvilla ja muilla julkaisuilla oli valtava vaikutus. Yhtäkkiä taiteilijoiden oli mahdollista nähdä mitä muut tekivät. Ensimmäisiä merkittäviä dokumentointeja graffitimaalauksesta oli elokuva *Style Wars* (1983), jota pidetään "graffitimaalareiden raamattuna". Toi-

nen tärkeä elokuva oli samana vuonna ilmestynyt hip hop-elokuva *Wild Style* (1983). Edellä mainitut elokuvat sekä Henry Chalfantin kirjat *Spraycan art* (1987) ja *Subway Art* (1984) olivat merkittävässä osassa graffitikulttuurin levittäytymisessä Eurooppaan. Komosen (2010, 36) mukaan kyseiset julkaisut ja elokuvat ovat edelleen laajasti luettuja ja toimivat inspiraation lähteinä aloitteleville wraittereille. On oikeastaan hämmäntävää, että nyt jo kolmekymmentä vuotta vanhat teokset toimivat yhä malleina aloitteleville graffitimaalareille. Ehkä se on yksi syy, miksi graffitimaalaus on säilynyt hyvin samantyyppisenä kaikki nämä vuosikymmenet. Vertaisin tilannetta siihen, että musiikista kiinnostunut nuori kuuntelisi vaikkapa ainoastaan punk-klassikoita. Suurella todennäköisyydellä hänen musiikkinsa olisi myös punkkia. Käytännössä kuitenkin internet on nykyään suurin kanava graffitikulttuuriin leviämiseksi. Felisbert (2009, 106) toteaa että graffitimaalareiden tärkein inspiraationlähde on toisten wraitteriden työt. Katutaide taas on taidemuoto, joka ottaa vaikutteita kaikkialta kulttuurista ja kaduilta, sekoittaen ne joksikin uudeksi visuaaliseksi muodoksi (Irvine 2012, 28). Lukuisista ilmaismuodoista huolimatta myös katutaiteella näyttäisi olevan yhteneväistä kuvastoa, joka toistuu taiteilijoiden teoksissa ympäri maailman. Sarjakuvahahmot, stensiiliteokset ja mustavalkotulosteet ovat muotoutuneet katutaiteen yleisiksi ilmenemismuodoiksi.

Toinen syy miksi graffitimaalaukset muistuttavat toisiaan on se että graffitimaalauksessa käytetyt välineet rajaavat ilmaisua. Tusseilla ja spraymaaleilla, jotka ovat graffitimaalauksen perustyövälineet, saa tietyn näköistä jälkeä. Katutaiteessa näyttäisi olevan laajempi kirjo erilaisia ilmaismuotoja ja tekniikoita kuin graffitimaalauksessa. Graffitimaalauksessa voidaan kyllä käyttää useita katutaiteen tekniikoita, mutta niin tehtäessä se kuitenkin käsittelee taggausta. Katutaiteessa taas ei olla lähtökohtaisesti kiinnostuneita typografiasta. Vaikka tekstiä teoksissa voidaankin käyttää, se on harvoin teoksen ydin. Katutaiteilijat eroavat graffitimaalareista myös siinä, että he usein valmistelevat teoksensa ennen kuin tekevät ne kaduilla. Esimerkiksi stensiilit valmistetaan etukäteen työhuoneella tai kotona, joka tuo työskentelyn lähemmäksi ammattitaiteilijaa kuin graffitimaalaria. Graffitimaalaritkin toki hahmottelevat varsinkin suurempia teoksiaan paperille, mutta he harvoin käyttävät mitään valmiiksi tehtyä ryhtyessään maalaamaan teosta. (Lewishon 2009, 65.)

Lewishon (2009, 72) väittää että graffitimaalarit kiinnittävät huomiota työn tekniseen jälkeen katutaiteilijoita enemmän. Heille on tärkeää, että yksinkertaisimmatkin tagit on huolellisesti tehty ja tekijän tekniset taidot näkyvät teoksissa. Väitettä voi olla hieman vaikea sulattaa nähdessään vaikuttavia ja teknisestikin loisteliaita katutaideteoksia, mutta ymmärrän Lewishonin tarkoittavan, että monille katutaiteilijoille sisältö on muotoa tärkeämpää. Koen, että teos voi olla onnistunut, vaikka se olisi ulkoisesti vaatimaton ja teknisesti keskinkertainen, jos

taiteilija on onnistunut keksimään oivaltavan idean. Toisaalta Komonen (2010, 66). väittää olevan ilmeistä, että osa graffiteista on esteettisesti mitäänsanomatonta ja arvotonta, eikä tekijällä ole edes ollut minkäänlaisia taiteellisia ambitiesia taustallaan. Jo 1970-luvulla uransa aloittaneen Futuran mukaan graffitiliikkeen alkuaikoina graffitimaalarit olivat taidoiltaan varsin huonoja. Nykyään monet katutaiteesta tai graffitista kiinnostuneet ovat jo valmiiksi hyviä kuvittajia, maalaajia ja spraymaalilla työskentelyyn siirtyminen on heille vain uuden tekniikan opettelua. (Peiter 2009, 19).

Katutaiteilijoiden käyttämät materiaalit ja välineet voivat toimia tärkeänä osatekijänä teoksen sisällölle. Jos tekijä esimerkiksi käyttää tarroja, voi teoksen sisältö koskea yhtä hyvin tarrojen liimaamista ja levittämistä kuin tarroissa olevaa kuvaa. Myös graffitissa voidaan käyttää tarroja, mutta ne käsittelevät silloin tagia (Felsibert 2009, 176). Graffititaiteilijat yhdistetään yleensä spraymaalaukseen, mutta väline on harvoin teoksen lähtökohtana. Graffititeoksen tulee pysyä yhteisön sisäisten sääntöjen rajoissa. (Felsibert 2009, 58). Muutamaa säännöistä voi rikkoa, mutta jos niitä ei ole noudatettu laisinkaan, on teos hankala tunnistaa graffitiksi. Tällaisissa teoksissa muoto ja tavoite ovat tärkeimpiä osa-alueita teoksen määrittelyssä. Artistit kuten Futura ja Rammellzee, graffitiliikkeen pioneerit, venyttävät näitä tiukkoja säännöstöjä maalaamalla abstrakteja kuvia, jotka kuitenkin ovat kehittyneet tekstipohjaisesta graffitista, eivätkä näin ollen ole katutaidetta. (Lewishon 2009, 107.)

5.1 GRAFFITIN JA KATUTAITEEN SUHDE TILAAN JA PAIKKAAN

Irvine (2012, 3) toteaa useimpien tosissaan katutaidetta tekevän taiteilijoiden identifioituvan syvästi kaupunkiin. On tärkeää huomata, että yksi merkittävä ero graffitin ja katutaiteen välillä on se, että katutaideteoksien maantieteellisellä sijainnilla on suurempi merkitys. Se näkyy myös katutaideteosten aiheissa. Graffitimaalaukset edustavat tyypillisesti kansainvälistä yhtenäistä kieltä, joka luotiin jo liikkeen alkuaikoina (Lewishon 2009, 63). Graffiti tuli New Yorkista valmiina tyylikkäänä pakettina, eikä siinä ole yleensä paikallisia erikoispiirteitä. Tästä johtuen graffitit näyttävät muistuttavan paljon toisiaan ympäri maailmaa.

Katutaide heijastaa tekijänsä poliittisia mielipiteitä ja taiteellisia tavoitteita, ja nämä vaihtelevat eri maissa ja jopa kaupunginalueittain. (Irvine 2012, 4) Esimerkiksi Lontoossa katutaiteilijat joutuvat taistelemaan teostensa näkyvyydestä julisteiden ja mainosten kanssa. Taiteilijat ottavat teoksillaan kantaa Lontoon kaupunkikuvaan. Siinä missä Englannissa katutaiteilijat samaistuvat Robin Hoodiin, Australialaiset kollegat samaistuvat omaan kansallissankariinsa Ned Kellyyn. (Lewishon 2009, 65.) Katutaiteen paikkasidonnaisuudesta hyvänä esimerkkinä toimii

esimerkiksi suomalainen katutaiteilija Sampsa, jonka ehkä tunnetuin teos esittää Suomen entistä kulttuuriministeriä Tanja Karpelaa missinnauha yllään uhkailemassa aseella lapsia. Stensiiliteos on kannanotto tekijänoikeuslakia, niin kutsuttua Lex Karpelaa vastaan. On selvää, että teosta ymmärtääkseen on katselijan tunnettava suomalaista politiikkaa, eikä se olisi ymmärrettävissä muualla maailmassa.

Kuva 16. Sampsan teos Helsingissä kritisoi "Lex Karpela" lakia.

Graffitin ja katutaiteen kuvastoa vertaillen olen havainnut, että katutaide on usein myös tilasidonnaisempi taiteenmuoto kuin graffiti. Graffitimaalauksessa tila toimii lähinnä kaksiulotteisena pintana, tyhjänä kankaana, jolle teos maalataan. Monet katutaiteilijat taas ottavat huomioon esimerkiksi teoksen alustan pinnanmuodot yms. Koko teos voi perustua vaikkapa seinässä olevaan halkeamaan, ikkunoiden tai ilmastointilaitteiden muotoon. Toisaalta sisällöllisesti kantaottavat teokset sijoitetaan kritiikin kohteen läheisyyteen. Monikansallista yhtiötä kritisoiva teos toimii parhaiten esimerkiksi yhtiön mainosjulisteen läheisyydessä tai viranomaisten säädöksiin kantaottavan teoksen vaikutus on suurin teoksen ollessa lähellä asiayhteyttä. Katutaiteilijoilla on usein hyvä näkemys teosten sijoittelulle rakennetussa ympäristössä. Teoksen oikealla sijoittelulla voi olla enemmän merkitystä kuin itse teoksella (Irvine 2012, 12). "Onnistuneen työn laittaminen oikeaan paikkaan on hyvin voimakas kokemus, sillä käytät kaupunkia galleriana ja taiteestasi tulee osa sitä ja ympäristöäsi. Siihen verrattuna museot ovat kuin hautuumaita", kuvailee Invader (Peiter 2009, 34).

Graffitimaalaus on myös tekijää korostava teko. Oman nimensä toistaminen kaupungin

Kuva 17. Banksy on käyttänyt teoksessaan hyväksi seinän halkeamaa.

seiniin jopa vuosien ajan on hyvin narsistista toimintaa (Jokela 1986). Graffitimaalareille on tärkeää itse maalauksen ohella paikka, johon se on tehty. Mitä haastavampaan paikkaan maalaus on tehty, sitä enemmän arvostusta ja mainetta maalari saa yhteisöltä. Tästä syystä graffitimaalarit usein ylenkatsovat taidenäyttelyitä, näyttelyissä ei yksinkertaisesti ole tarpeeksi haastetta. (Lewishon 2009, 46.)

5.2 KADULTA GALLERIAAN

Siitä, onko graffiti tai katutaide taidetta vai ei, voidaan olla montaa mieltä, mutta graffitimaalauksia otettiin esille gallerioihin jo 1980-luvun alussa. Galleriamaailma hyödynsi vain väliaikaisesti graffitin suosiota, eivätkä eri kulttuurien merkitysmaailmat lopulta oikeasti kohdanneet (Reinecke 2007, Komosen 2010, 8 mukaan). Kuilu on tasoittunut yleisölle helpommin avautuvan katutaiteen myötä ja katutaiteen tähdet ovat asettuneet gallerioihin ja museoihin sujuvasti, taloudellisessakin mielessä (Komonen 2010, 9). Katutaide hyväksytään nykyisin säännöllisesti nykytaiteen huutokauppoihin ja taideinstituutiot kuten MoMa (New York) ja Tate Modern (Lontoo) järjestävät katutaidetta koskevia näyttelyitä houkutellakseen nuorta yleisöä. Harva katutaiteilija kuitenkaan kykenee vakiinnuttamaan asemaansa taidemarkkinoilla. Osasyyn tähän on varmasti se, että katutaide yleensä vastustaa kaupallisuutta ja on laitonta. (Peiter 2009, 5.) Väitän että suuri syy yleisen mielipiteen muuttumiselle katutaidemyönteisemmäksi on ollut Banksyn kaltaisten taiteilijoiden suuri suosio. Komonen (2010, 71) toteaa, että Banksy ja muut katutaiteen edustajat popularisoivat ja keskiluokkaistavat graffitia, koska kannanotot avautuvat suuremmalle yleisölle.

Nykytaiteen museossa tai galleriassa vieraillessaan vieras odottaa näkevänsä ajatuksia herättävää, totutusta poikkeavaa ja jopa shokeeraavaa taidetta. Emme kuitenkaan odota näkevämme samaa taidetta kävellessämme kaupungin kaduilla. Gallerioissa ja museoissa yleisö odottaa löytävänsä jotain katseltavaa, tietynlaisen kokemuksen. Vastakohtaisesti katutaide usein yllättää meidät ja kyseenalaistaa tapamme kokea kaupunkiympäristöä. (Kuittinen 2010, 16.) Kun aiemmin keskusteltiin ja kiisteltiin taideteoksista, jotka roikkuivat instituutionaallisten gallerioiden seinäillä, on taidekeskustelu siirtynyt katutaiteen myötä kaduille ja julkisille paikoille. 1950- ja 1960-luvulla pyrittiin taideteokset esittämään mahdollisimman tyhjässä ja neutraalissa tilassa. Vastakohtana tälle voidaan pitää graffitimaalauksen ja katutaiteen tapaa tuoda taidetta esille. (Irvine 2012, 13- 14.) Kaupunkitilat myös nähdään helpommin lähtökohdaksi teokselle ja kaduilla taiteilijat pystyvät toteuttamaan näkemyksiään eri tavalla kuin gallerioissa. He haluavat keskustella suoraan yleisön kanssa, nopealla, hausalla ja muodikkaalla tavalla jättäen välikädet pois. ”Työskennellessäni kadulla, tuhannet ihmiset reagoivat teok-

seeni. Se antaa voimia jatkaa työskentelyä”, toteaa Blek le Rat (Peiter 2009, 22). Katutaide ja graffiti antaa taiteilijalle mahdollisuuden tuoda töitään välittömästi näytille. Muiden kuvataiteiden piirissä näyttelyiden järjestäminen edellyttää usein suhteita ja aiheuttaa kustannuksia esimerkiksi gallerioiden vuokrien muodossa (Komonen 2010, 67).

Näyttelyihin tai vaikkapa laillisiin seiniin tehdyt maalaukset eroavat laittomista. Laillisista teoksista puuttuu vaarantuntu ja ne ovat taiteilija Blek le Ratin sanoin ”varjoja alkuperäisitä”. Näyttelyissä esitettävillä teoksilla on oma tilauksensa, mutta niitä katsellessa kannattaa muistaa ero laittomiin verrattuna. Suurimpana erona laittomien ja laillisten teosten välillä on aika. Laiton työ tehdään nopeasti usein jopa vaarallisiin kohteisiin, kun taas laillisissa teoksissa taiteilijalla on aikaa suunnitella ja työstää teosta. (Lewishon 2009, 127.) Saopaulolainen katutaide kollektiivi Os gêmeos toteaa että, ”Kun joku maksaa meille maalaamisesta, emme koe tekemämme katutaidetta vaan enneminkin koristamme tilaa. Ainoastaan kun maalaamme kadulla, on teos 100% itseämme (Peiter 2009, 44).

Kuva 18. Blek Le Ratin teoksia galleriassa.

6 SISÄLTÖ

Sisällöllä tarkoitan sitä, mitä taiteilija haluaa teoksellaan sanoa ja mikä on sen sanoman ydin. Sisältö ja seuraavassa alaluvussa käsittelemäni tavoite voivat olla samat. Esimerkiksi taistelu kaupunkitilasta voi olla taiteilijalle sekä teoksen sisältö, eli aihe mitä teos käsittelee, että tavoite, eli taiteilija pyrkii herättämään aiheesta keskustelua.

Erilaisissa graffititutkimuksissa on toistuvasti tullut esiin se keskeinen seikka, että graffitikulttuurissa on olennaista taidokkuus tehdä hyviä töitä ja mahdollisimman näkyvästi (Komonen 2010, 46). Graffitimaalauksessa tyyli ja muoto menevät aina sisällön edelle. Graffitikuvastoa tutkittuani olen huomannut, että graffitimaalauksilla harvoin on ylipäättään mitään tunnistettavaa sisältöä ja wraittereiden tärkein tavoite onkin kasvattaa mainettaan, josta kerron enemmän seuraavassa luvussa. Myöskään kaikilla katutaiteilijoilla ei ole teoksissaan mitään syvempää sisältöä. Monet työt on selkeästi tehty kaunistamaan katukuvaa ja tyydyttämään taiteilijan luomisvimmaa. Syy tehdä graffitia tai katutaidetta voi yksinkertaisesti olla itseilmänsun halu (Komonen 2010, 66). Laittomien maalausten tekeminen haastaviin paikkoihin tekee maalaamisesta jännittävää ja mielenkiintoista. Wraitterit ei kuitenkaan pidä jännitystä ja vaaraa itseisarvona tai pääasiallisena motiivina kuvien tekemiseen (Komonen 2010, 43). Toisaalta Bowen (1999, 26) toteaa, että riskien otto saattoi olla aluksi merkittävin syy aloittaa graffitien teko.

Elämme maailmassa joka on täynnä visuaalisia viestejä. Helsingin keskustassa seistessä voi muutamassa minuutissa laskea satoja viestejä. Mainoksia, julisteita, kylttejä, liikennemerkkejä ja muita viranomaisten tiedotteita, näyteikkunoita jne. Katutaide joutuu taistelemaan näkyvyydestä urbaanissa kaupunkiympäristössä. Katutaide ja graffiti kuitenkin eroavat muista ympäristössämme olevista viesteistä siten, että ne eivät johda mihinkään loogiseen päätelmään. Toisin kuin muut kohtaamaamme viestit, laitton katutaide ei yritä ohjata meitä johonkin tiettyyn toimintaan. (Lewishon 2009, 93.) Toki katutaide voi pyrkiä herättämään meitä ajattelemaan, mutta tyyli on enneminkin ”pohdi tätä” kuin esimerkiksi kaupallisissa mainoksissa ”tee näin”. Katutaideteosten taiteellinen laatu vaikuttaa viestin läpi menemiseen. Jos teoksen taustalla oleva ajatus on esitetty hyvin, sillä on suurempi vaikutus meihin kuin epäonnistuneella tai huolimattomasti tehdyllä teoksella.

Ryhmät (crews) ovat aina olleet osana graffitikulttuuria, mutta niitä ei pidä sekoittaa jengeihin tai rikollisjärjestöihin. Osalle wraittereista juuri ryhmässä toimimisesta syntyvä yhteenkuuluvaisuuden tunne on suurin syy graffitien tekoon (Bogdanoff 2009, 42). Katutaiteessa ei ole samanlaisia tiiviitä ryhmiä vaan ennemminkin kollektiiveja, jotka katutaiteen tekemisen ohella

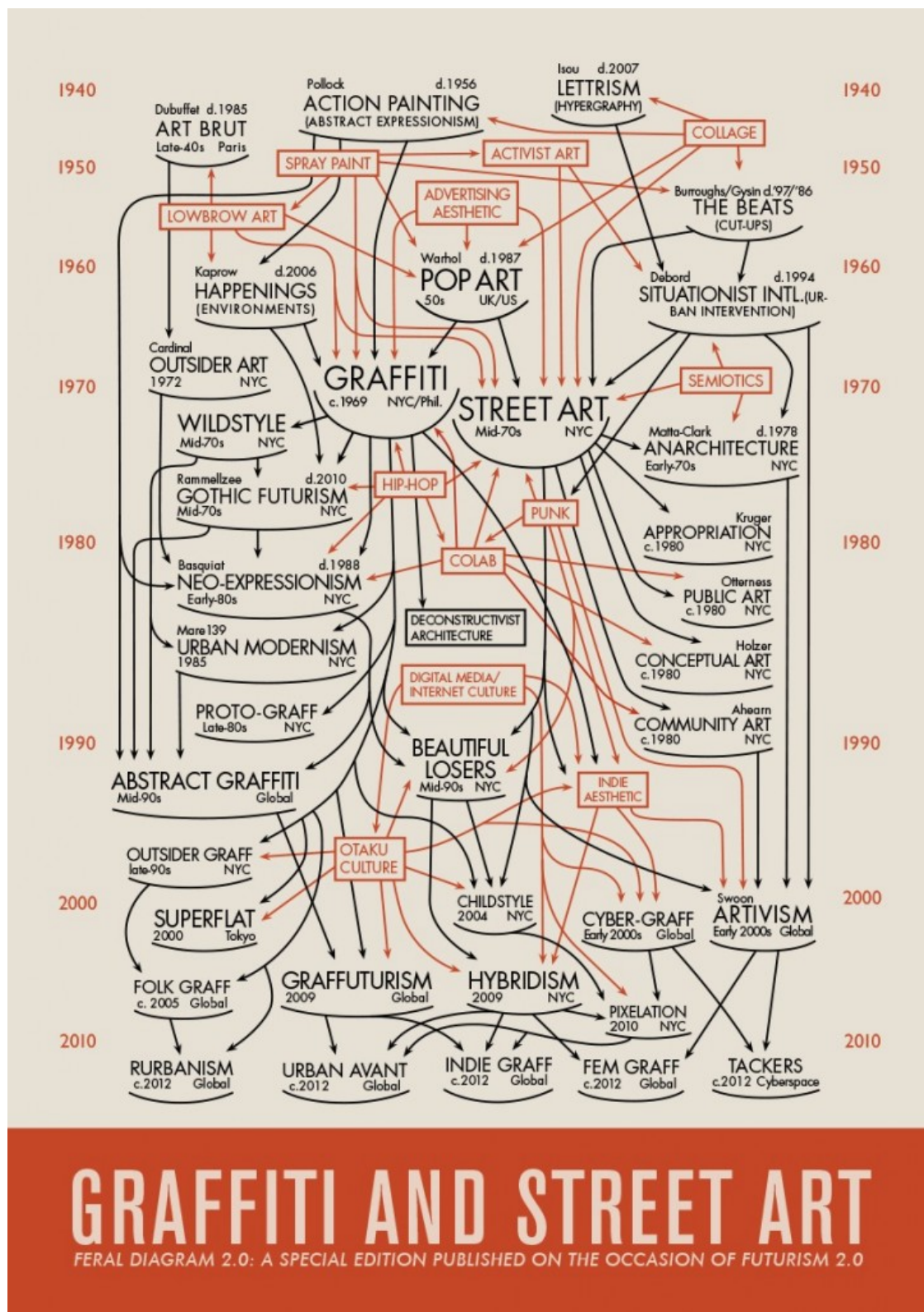
järjestävät näyttelyitä ja muita taideprojekteja (Lewishon 2009, 48). Vaikka graffitimaalaus on pääsääntöisesti nuoriin miehiin vetoavaa toimintaa, on myös naispuolisia maalareita aina ollut eri maiden graffitikulttuureissa (Komonen 2010, 10). Katutaiteessa sukupuolijakauma on huomattavasti tasaisempi. Suuri ero graffitimaalauksen ja katutaiteen välillä on sisältö, joka on usein katutaiteessa huomattavasti kerronnallisempi. Katutaide on helpommin lähestyttävää ja se pienentää eroa sukupuolijakaumassa. (Lewishon 2009, 46.) Samalla linjalla jatkaa myös Komonen (2010, 48), jonka mukaan katutaiteen uudet muodot avaavat uusia osallistumisen väyliä sekä pienentävät riskejä. Naisten mielenkiinto graffitia kohtaan on nykyään suurempi kuin koskaan.

6.1 KATUTAIDE JA GRAFFITI OSANA TAIDEKENTTÄÄ

”Kahteenkymmeneenviiteen vuoteen maailmassa ei ole ollut kaupunkia josta ei löydy graffiteja. Se on tärkein liike taiteen historiassa” Blek Le Rat (Peiter 2009, 22).

Siinä missä Lewishon (2009, 35) vertasi katutaiteen ja graffitin välistä suhdetta jazzin ja teknomusiikin väliseen suhteeseen, vertaa Komonen (2010, 38) graffitin suhdetta perinteisiin kuvataiteisiin rockin suhteeseen klassiseen musiikkiin. Aloituskyynnys on matalampi ja jonkinlaista näkyvyyttä voi saada pian aloittamisen jälkeen. Välineet ovat suhteellisen halpoja eikä harjoittelu ole kovin kurinalaista, ellei siitä itse sellaista tee. Sama ajatus pätee myös katutaiteeseen.

Mikään muu taidesuuntaus surrealismiin ja kubismiin jälkeen ei ollut kehittänyt niin selvästi erilaista uutta ilmaisukieltä. Esimerkiksi pop-taide teki olemassa olevasta kuvastosta taidetta pienin muunnelmin. Minimalismi ja konseptualismi olivat suoraa seurausta edeltäviin taidesuuntauksiin, johtuen siitä että taiteilijat olivat koulutettuja ja he keskustelivat kapealla taidehistorian kentällä. (Lewishon 2009, 31.) David Feralin tekemästä käsitekartasta näkee hyvin kuinka graffiti ja katutaide sijoittuvat taidekenttään (ks. kuva 19, s.26). Taidehistoria ymmärretäänkin yleensä lineaarisena jatkumona, jossa uusi taidesuuntaus seuraa edellistä. Graffitimaalaus on syntynyt taidekentän ulkopuolella ja on ollut ehkä siksi vaikea ymmärrettävä asiantuntijoille. Ossi Naukkarinen (2003, 21) toteaa pohtiessaan mitä taide on, että kunkin ajan taide on samankaltaista kuin se, jota on opittu aikaisempina aikoina pitämään taiteena. Ehkä tästä johtuen ihmisten on ollut vaikea hyväksyä graffitia tai katutaidetta taiteena. Sellaista ei ole aikaisemmin ollut.

Kuva 19. Graffitin ja katutaiteen historiaa tutkineen Daniel Feralin tekemä käsitekartta.

Myös Irvine (2012, 7.) vertaa katutaideä sitä edeltäviin taidesuuntauksiin, erityisesti Dadaan ja situationismiin ja niiden ajatuksiin taiteesta toimintana, tapahtumana ja interventiona. Dadan ideaan kuului viedä taide pois gallerioista ja museoista. Se ei kuitenkaan siinä varsinaisesti onnistunut, sen sijaan katutaide onnistui. Siinä missä dada oli teoriaa, on katutaide käy-

täntöä (Irvine 2012, 18). Katutaide laajentaa useita nykytaiteen tekniikoiden käyttöä, kuten toistoa, kuvakäsittelyä, kuvasarjoja, kuvaston lainaamista sekä ala- ja korkeakulttuurien sisältöjen käyttöä. Kuittinen (2010, 9) väittää, että se mikä kuitenkin erottaa katutaiteen nykytaiteesta on katutaiteen ymmärrys kuvasta käsitettä tärkeämpänä ja visuaalisuutta ideaa merkittävämpänä teoksissa.

Katutaiteessa on performatiivinen näkökulma. Salaa, usein vaativiin paikkoihin laittomasti tehdyt teokset voidaan nähdä myös tietynlaisena performanssina. Yleisö ei näe itse performanssia, vaan ainoastaan sen lopputuloksen. (Kuittinen 2010, 15.) Tämä sama näkökulma pätee tietenkin myös graffitimaalaukseen.

Katutaideprinteillä on ollut merkittävä osa katutaiteen kaupallistumisessa, sillä toisin kuin seinään tehdyt teokset, ne voidaan omistaa (Kuittinen 2010, 9). Tosin tiedetään tapauksia, missä teoksia on irrotettu seinästä. Taidemarkkinoihin osallistuminen on tuonut mukanaan omat ongelmansa. Tunnetuimpien taiteilijoiden teoksilla kuitenkin tehdään rahaa, ja se on aiheuttanut väärennösten tulvan markkinoille, jopa niin että teoksia on jouduttu sertifioimaan. (Peiter 2009, 5.) ”Taideinstituutiota kohtaan koettu negatiivinen asenne toistuu myös graffitin kaupallistumisen kohdalla, jolloin markkinoijien motiiveja epäillään. Alakulttuurille onkin ominaista, että pyrkinessään säilyttämään autenttisuuden tunteen ne joutuvat tasapainoilemaan kaupallisuuden, hyödykkeistymisen ja alkuperäisen do-it-yourself- asenteen välillä” (Komonen 2010, 53.) Esimerkiksi Banksy kertoo joutuvansa henkisesti taistelemaan taiteen kaupallisuuden kanssa. Myydyn teoksen hinta voi jättää teoksen varjoonsa. (Peiter 2009, 31).

6.2 POLIITTINEN AKTIVISMI

Olen sisällyttänyt poliittisen aktivismin sisältö luvun alle, koska monet katutaiteilijat käsittelevät teoksissaan yhteiskunnallisia epäkohtia. Koska teoksilla kuitenkin pyritään myös vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen, voisi tämän luvun katsoa kuuluvan yhtä hyvin tavoitteisiin. Katutaiteen juuret ovat poliittisessa kommentoinnissa, propagandajulisteista spraymaalattuihin iskulauseisiin (Kuittinen 2010, 19). Yhteiskunnallisten epäkohtien kärjistyessä graffitein määrä yleensä kasvaa ja niitä tehdään yhä julkisemmille paikoille. Poliittisen propagandan tarkoitus on vaikuttaa ihmisiin, ja usein kirjoittajat ottavat suuria riskejä jotta haluttu viesti saataisiin mahdollisimman monen ihmisen luettavaksi.

Katutaideilmiön leviämiseen vaikutti osaltaan antiglobalisaation aatteen leviäminen johon katutaide usein liitetään. Jotkut taiteilijat ovat ottaneet teostensa pääelementeiksi monikansallisten yhtiöiden ja yhteiskunnan kritisoimisen, joka on saanut julkisen mielipiteen yhdistä-

mään katutaiteen ja globalisaation vastustamisen. Poliittisten mielipiteiden ilmaisu liitetään usein varsinkin katutaiteeseen. Kaikki katutaiteilijat eivät pyri tuomaan teoksillaan esille poliittisia mielipiteitään tai tuomaan esille yhteiskunnan epäkohtia, mutta monet taitelijat, kuten Banksy ja Blek Le Rat, käsittelevät teoksissaan niitä. Poliittiset mielipiteet ovat vahvasti läsnä graffiteissa ja katutaiteessa, mutta lähtökohtaisesti ihmiset ajautuvat tekemään taidetta kaduille koska he haluavat luoda. Tekijöillä ei ole katu lukuunottamatta välttämättä muuta tilaa tai mahdollisuutta osoittaa luovuuttaan. Tässä mielessä tarve tuottaa jotain luovaa voidaan ymmärtää poliittisena mielipiteenä. (Lewishon 2009, 104.) Toiminnalla tekijä myös vahvistaa ja vakuuttelee itselleen omien mielipiteidensä oikeellisuutta. Katutaidetta pidetään usein poliittisena, mutta se voi yhtä hyvin kuvastaa ennemminkin taiteilijan maailmankuvaa ja elämäntapaa kuin olla vakavasti otettava hyökkäys vallitsevaa järjestelmää vastaan.

Yhteisenä sisältönä graffitimaalaukselle ja katutaiteelle voisi pitää taistelua siitä kenelle kaupunkitila kuuluu. Onko yksilöillä oikeutta julkiseen tilaan vai hallitsevatko sitä ainoastaan kaupalliset osapuolet ja hallinto? Käsitteliä teos mitä aihetta tahansa, laittomasti julkiselle paikalle tehty teos on oman tulkintani mukaan aina kommentti yksilön oikeudesta kaupunkitilan käyttöön. Taiteilija Sheprd Fairey on jatkuvasti tuonut esiin, että yksi hänen tärkeimmistä motivaatioistaan tehdä katutaidetta on tuoda kuvia kaupunkiympäristöön ja haastaa kaupallisuuden ja hallinnon monopoli kaupunkitilasta, sekä osoittaa että mainonnan joukossa voi olla muunkinlaista kuvastoa. Katutaide tunkeutuu kaupunkitilaan herättäen keskustelua visuaalisuudesta, sosiaalisesta ja poliittisesta rakennelmasta sekä yksilön oikeudesta olla näkyvillä. (Irvine 2012, 4.) Sinänsä keskustelu kaupunkitilasta ei ole uusi asia, sillä jo Taki-183 nosti asian esille kun häntä haastateltiin *The New York Timesiin* vuonna 1971 (The New York Times 1971). Katutaide paljastaa meille toistuvasti, ettei mikään kaupunkitila ole neutraali. Seinät ja kaupungin pinnanmuodot on rajattu sosiaalisten rakennelmien muodostamin aluein ja reviirein (Irvine 2012, 8).

Komosen (2010, 56) mukaan graffitissa on vain harvoin vastakulttuurisia, kapinallisia tai mielenilmauksellisia elementtejä. Tulkiten Komosen tarkoittavan nimenomaan graffitimaalauksien visuaalista muotoa ja sisältöä, eikä itse tekoa. Bowen (1999) on tehnyt tutkimuksessaan samankaltaisen havainnon. Poliittisia ja sosiaalisia näkökulmia esitetään harvoin, teoksen ydin on kirjaintain muodoissa, väreissä, tyyliä ja tekniikassa (Bowen 1999, 25). Itse teko on kuitenkin mielestäni selkeästi mielenilmaus. Graffitimaalari André kiteyttää asian näin, ”Graffiti ei ole lopputulos. Se on teko ja se on toimintaa” (Peiter 2009, 67). Bogdanoff (2009, 128) tuo esiin että esimerkiksi Helsingissä yhä useampi tagi oli suunnattu vuonna 2010 lopetettua Stop Töhrille projektia vastaan. Stop töhryille oli vuonna 1998 Helsingin kaupunginvaltuuston

aloittama hanke, jonka tarkoituksena oli poistaa graffitit, tarrat, tagit, julisteet ja muu niin sanottu katutaide Helsingin katukuvasta heti niiden ilmestymisen jälkeen. (Wikipedia/Stop Töhryille.) Tässä tapauksessa toiminta oli poliittista aktivismia vaikka töiden sisältö saattoi olla jotain muuta.

Yksi tärkeä näkökulma on anonymiteetti, joka antaa katutaiteilijoille ja graffitimaalareille mahdollisuuden kommentoida yhteiskunnallisia asioita ilman että tarvitsee ottaa vastuuta viesteistä. Etenkin autoritaarisissa eli keskitetysti johdetuissa yhteiskunnissa graffiti voi olla ainoa keino saada mielipiteensä julki. Yhtenä esimerkkinä voisi pitää Palestiinan kansannousua (Intifada 1987- 1993), jossa graffitikirjoitus toimi vastarinnan kommunikointivälineenä (Steinberg & Oliver 1994).

Kuva 20. Tuntemattoman tekijän stensiilimaalaus.

7 TAVOITE

”Graffiti on koodi. Sitä ei ole helppo kuvailla, jos et ymmärrä graffitikulttuuria. Graffitin tarkoitus on kehittää nimimerkki niin yksilöllisellä tyyllillä, että se avautuu vain harvoille. Joten se asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan. Joko ymmärrät sitä tai et. Se ettei jotkut ymmärrä graffitia, ei tarkoita etteikö siitä voisi olla kiinnostunut, he eivät vain yksikertaisesti tajua mistä on kyse. Katutaiteessa ei ole piilotettuja koodeja tai viestejä. Joko pidät viestistä tai sitten et. Katutaiteessa ei ole mitään mystistä”.-Wooster Collective- (Lewishon 2009, 63.)

Graffitimaalauksessa maine (fame) on suuressa roolissa, mutta sillä ei tarkoiteta maalarin identiteettiä vaan ennemminkin taiteilijan nimimerkin, tagin tunnettuutta. Bogdanoff (2009, 43) toteaa että juuri arvostuksen sekä kunnian saavuttaminen on graffitipiireissä tärkeintä. Mainetta voi saavuttaa omaperäisellä tyyllillä ja tekniikalla tai tagin laajalla näkyvyydellä. Arvostuksen ydin on visuaalinen lopputulos yhdistettynä otettuun riskiin, ei niinkään se että maalauksen näkevät mahdollisemman monet (graffitikulttuurin ulkopuoliset) ihmiset (Komonen 2010, 65). Alkujaan suurinta mainetta nauttivat ne, jotka saivat suurimmat ja taidokkaimmat kuvat maalattua metroihin. Osalle graffitimaalareista metro on edelleen se kovin juttu. Esimerkkeinä voisi olla jo aiemmin mainittu Helsingin metrolinjojen pysäyttämä graffitimaalaus (8.12.2013) ja erinomaisen dokumentin *Underbelly* (2012), joka kuvaa Lontoon graffitimaalareita (hs.fi 2013.). Katutaiteilijoita motivoi graffitimaalareiden ohella julkisuus ja maine, mutta heillä on usein myös muita tavoitteita. Nykyään maineen saaminen on maalareille yhä helpompaa ja tehokkaampaa lukuisten aiheita käsittelevien internetsivujen ansiosta. Yhä useampi taiteilija tekeekin teoksiaan nimenomaan internettiin. Useimmat katutaiteilijat eivät ainoastaan tiedosta teosten näkyvän internetin kautta koko maailmalle, vaan he myös osallistuvat maailmanlaajuisen internetmuseon ylläpitoon dokumentoimalla teoksiaan ja työskentelyään laittamalla teoksensa muiden tarkasteltavaksi. (Irvine 2012, 10.) Graffitimaalauksien ja katutaiteen yleisö on muuttunut paikallisesta maailmanlaajuiseksi.

Graffitimaalarit eivät yleensä ole kiinnostuneita graffitikulttuuriin kuulumattomien mielipiteistä, kun taas katutaiteilijat ovat usein enemmän huolissaan yleisestä mielipiteestä tekemisiään kohtaan. Tässä vaiheessa voimme nähdä graffitimaalauksen ja katutaiteen irtautuvan toisistaan eri lajityypeiksi. Irtautumisen johdosta voimme nykyään nähdä katutaiteessa ja graffitimaalauksessa eroavaisuuksia tekniikoissa, työskentelyn motivaatioissa ja kohdeyleisössä (Lewishon 2009, 21). Katutaideteokset ja graffitimaalaukset sijaitsevat usein samoissa paikoissa,

mutta ne puhuttelevat eri yleisöä. Vaikka teos on julkisessa tilassa, ei se tarkoita että sen idea tai sanoma olisi julkinen. Graffiti on hyvä esimerkki, koska se on kaikkien silmissä, mutta sen sisältämät viestit aukeavat vain alakulttuurin tunteville (Naukkarinen 2003, 69). Juuri tämä kohdeyleisön erilaisuus on mielestäni merkittävin graffitia ja katutaidetta erottava tekijä. Graffitimaalarit viestivät teoksillaan lähinnä toisilleen ja suljetulle yhteisölleen, eikä heitä kiinnosta tulla ymmärretyksi laajemman yhteisön silmissä. Vastakohtaisesti katutaide on yleensä ymmärrettävää satunnaisellekin ohikulkijalle, koska se on ensisijaisesti kuvalähtöistä ja pyrkii kommunikoidaan laajemman yleisön kanssa. (Lewishon 2009, 24).

Monet graffitimaalarit eivät pidä itseään taiteilijoina eivätkä varsinkaan halua tulla kutsutuksi sellaiseksi. Heille on tärkeää aiheuttaa häiriötä ja tuhoa ja he ovat tyytyväisiä, kun heitä pidetään vandaaleina. City-lehden artikkeli Helsinki Graffiti All Night Long (2001) kuvaa tällaista tuhoamiseen tähtäävää toimintaa erinomaisesti. Artikkelissa toimittaja on liittynyt 15- 20 vuotiaitten nuorten graffitijengiin, joka ”menee pistämään paikkoja paskaks” (Finn 2001). Wraitterilla voi motivaationa yksinkertaisesti olla halu aiheuttaa vahinkoa kohteelle (Komonen 2010, 67). Myös Bogdanoff (2009, 42) toteaa että osa graffitimaalajista tekee tageja ilkeävaltaisessa tarkoituksessa, tuhoamisen vimmana ja vastalauseena erilaisille graffitin vastaisille toimille. Tuhovimma aiheuttaa maalarille henkilökohtaisen ristiriidan. Hän ymmärtää aiheuttamansa tuhon ja saattaa jopa paheksua niitä, mutta perustelee itselleen tuhoamista graffitikulttuuriin kuuluvana ilmiönä (Komonen 2010, 68; Bowen 1999, 26).

Lewishon (2009) väittää että graffitissa on aina myös anarkistinen ja sotaisa lähestymiskulma, joka pyrkii tuhoamaan yhteistä omaisuutta. Graffitimaalareiden tarve tuhoon eroaa katutaiteilijoiden pyrkimyksistä, joka on yleensä keskustelevampaa. Katutaiteilijat pyrkivät teoksillaan tuomaan esiin jonkun tietyn viestin. (Lewishon 2009, 21.). Vaikka Lewishonin väite graffitin sotaisasta lähestymiskulmasta kuulostaa aika kärjistetyltä, sitä tukee graffitikulttuurin sanasto, joka on varsin väkivaltainen. Maalauksia kuvaillaan esimerkiksi sanoilla ”bombing” (pommittaa), ”hit” (lyödä), ”kill” (tappaa) ja ”burners” (polttaja). Termit olen ottanut Felisbretin (2009) teoksesta.

Englannissa katutaide ja graffiti ovat käytännössä eriarvoisessa asemassa lain edessä. Lontoolainen D*face-taiteilijanimeä käyttävä graffitimaalari kuvaa tilannetta näin: ”jos liimaillet kadulla julisteita seinille, poliisit todennäköisesti käskevät lopettamaan ja kehottavat menemään kotiin. Jos sinut saadaan kiinni maalaamasta spraymaalilla, et saa armoa. Tämä aiheuttaa tilanteen jossa poliisi toimii tuomarina, valamiehenä, kriitikkona ja kuraattorina. He yksinkertaisesti päättävät mikä on taidetta ja mikä vandalismia”. (Lewishon 2009, 127.) Suhtautuminen katutaiteeseen ja graffitiin vaihtelee kuitenkin maittain. Esimerkiksi New Yorkissa on lailla

kielletty alaikäisiltä spraymaalien ja tussien hallussapito (BBC News 2006). Berliinissä taas viranomaiset ovat huomanneet katutaiteen houkutteleva turisteja ja tuovan rahaa kaupunkiin. Vaikka katutaide ja graffitit eivät varsinaisesti ole laillisia, ei niiden tekemistä käytännössä valvota (Arms 2011).

7.1 KATUTAITEEN JA GRAFFITIN SUHDE MAINONTAAN

Katutaiteen ja graffitin suhde mainontaan on läheinen ja hyvin ilmeinen. Useissa lukemissani (Irvine 2012, Kuittinen 2010, Lewishon 2009) lähteissä viitattiin tähän tietyllä tavalla symbioottiseen ja monitahoiseen yhteiselo. Mainonta on nopeasti omaksunut katutaiteen ilmenismuodot vedotakseen nuoriin kuluttajiin (Kuittinen 2010, 7). Aineistoa kerätessäni löysin esimerkiksi useita katutaidemainontaan erikoistuneiden mainostoimistojen internetsivuja, joka kuvaa hyvin kuinka mainostoimistot ovat omaksuneet katutaiteen vaikutuskeinot markkinointistrategiakseen. Toisaalta mainokset varastavat ideoita ja keinoja katutaiteesta, mutta lainaamisen voidaan katsoa toimivan myös toiseen suuntaan. Mainosviestit pyrkivät vaikuttamaan meihin kuluttajina, passiivisina vastaanottajina. Katutaide taistelee mainontaa vastaan omilla viesteillään asukkaille, häiriten kaupunkien visuaalista viestijärjestelmää vaihtoehtoisilla viesteillä ja hämärtäen eroja vastaanottajien ja kuluttajien välillä. (Irvine 2012, 21.)

Katutaide, graffiti ja mainokset taistelevat samasta kaupunkitilasta ja huomiosta

Katutaiteilijat ja graffitimaalarit pyrkivät teoksillaan toimimaan monelta osin kuten yhtiöt tuotemerkeillä ja logoilla. Katutaiteilijat keskittyvät tekstin sijaan kuviin. Invader ja Toaster ovat hyviä esimerkkejä tällaisista taiteilijoista, sillä heidän logonsa ovat helposti ymmärrettävissä. Kuvat toimivat kuten mainokset ilman että ne mainostavat mitään erityistä tuotetta. Tagaus toimii samalla tavoin johonkin pisteeseen asti, mutta taiteilijat, jotka ovat jättäneet tekstin kokonaan pois kuvistaan, ovat vieneet käsitteen askeleen pitemmälle. (Lewishon 2009, 111.) Erona katutaiteilijoiden ja yritysten logoilla on, että katutaiteilijat voivat vaihtaa logoaan, kun taas yritysten logot säilyvät vuosia samanlaisina. Vaikka katutaiteilijat vaihtavat logonsa ulkoasua pysyy niiden sisältö samana. Mielenkiinnolla odotan, milloin mainostoimistot kopioivat idean ja huomaavat että katutaiteilijoiden toiminta on erittäin tehokasta tuotteistamista. (Felisbret 2009, 96.)

Mainostajat ovat käyttäneet graffitia ja katutaidetta tehokeinona jo vuosia, koska sitä pidetään nuorisoon vetoavana kuvastona. Graffiti- ja katutaidetyylejä käyttäessä mainostajat kuitenkin pyrkivät vetoamaan kuluttajaan hieman eri tavoin. Graffitia käytetään kuvaamaan urbaania kulttuuria, kun taas katutaiteen katsotaan viestivän enemmän yksilöllistä kapinaa ur-

baanissa ympäristössä. (Lewishon 2009, 112.) Havaintojeni mukaan graffitityylistä tekstiä käytetään monenlaisten tuotteiden myynnissä, kun taas katutaiteen kuvasto on yleistynyt mainonnan keinoissa. On varsin yleistä, että mainostoimistot imitoivat katutaidekuvastoa. Mainokset tekevät katutaiteesta laajemmin hyväksyttyä antamalla sille lisää näkyvyyttä ja totuttamalla meidät katutaidekuvastoon.

Ainoa kaupunki, joka on voittanut taistelun mainonnan ylivaltaa vastaan kaupunkikuvassa, on Sao Paulo Brasiliassa. Vuonna 2006 kaupungin pormestari Gilbertto Kasseb ajoi läpi lain, joka kielsi kaiken mainonnan julkisissa tiloissa. Vaikka kaupungin tulot ovat pienentyneet mainostulojen myötä, on laki ollut kaupunkilaisten keskuudessa todella suosittu. (Bevins 2010.)

Kuva 21. Graffiti aiheisia suklaapatukoita.

8 POHDINTAA

”Töhrintä ja graffiti ovat ilmiö, jota ei tapaa enää missään muussa Euroopan kaupungissa, muutamaa venäläistä kylää lukuun ottamatta. Töhrintä ja graffiti on out ja joidenkin nuorten olisi vihdoinkin tajuttava se itsekin” totesi Helsingin silloinen kaupunginjohtaja Eeva-Riitta Siitonen Suomen kiinteistölehdessä vuonna 1996. (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 73.) Nyt lähes kaksikymmentä vuotta myöhemmin voimme todeta Siitosen tilannearvion menneen pahasti pieleen. Graffiti- ja katutaidekulttuuri vaikuttaisivat olevan elinvoimaisempia kuin koskaan. Tutkimuksessani olen tuonut esille, kuinka ihminen on käyttänyt ympäristöään viestintään jo antiikin ajoista lähtien, ja on vaikea kuvitella etteikö se tulisi tekemään niin jatkossakin.

Katutaide on muuttunut valtavirtailmiöksi, jonka tunnetuimpien taiteilijoiden teoksista maksetaan gallerioissa kymmeniä tuhansia euroja. Esimerkiksi Banksy on niin suosittu että asukasyhdistykset vastustavat kaupungin aikomuksia pestä hänen teoksiaan pois talojen seinistä. Banksyn työt ovat jopa nostaneet asuntojen arvoa. Suosituimpien taiteilijoiden teoksista on tullut turistinähtävyyksiä ja taiteilijoista ihailtuja mediapersoonia. Jotkut kriitikot ovatkin alkaneet pitää katutaidetta ohimenneenä ilmiönä. Arvostelijoiden mukaan katutaide on saavuttanut tunnustusta niin medialta kuin institutionaaliselta taidekentältä luoden samalla julkkiskulttuurin (Irvine 2012, 25). The Guardianin kriitikko Jonathan Jones pitää katutaidetta jo niin valtavirtaistuneena, että voidaan puhua jopa katutaiteen kuolemasta (Jones 2011). Voi hyvin olla, että kaupallisessa mielessä katutaiteen suurin suosio on jo saavutettu. Taidemarkkinat janoavat uusia ilmiöitä ja taiteilijoita, joilla voi lyödä rahoiksi. Katutaiteen kuolemaan en sen sijaan suostu uskomaan. Tutkimuksessani olen tuonut esille syitä, miksi katutaidetta ja graffitiä tehdään, eivätkä nämä syyt ole riippuvaisia taidemarkkinoiden tai median huomiosta. Ihmisillä on yksinkertaisesti tarve toteuttaa itseään ja tuoda teoksiaan sekä sanomaansa esille.

Tutkimuksessa olen käsitellyt lähinnä maalattua katutaidetta ja yhä uusien Banksy-kopioiden ilmestyessä katukuvaan voi vaikuttaa siltä, että katutaide on saavuttanut taiteellisen huippunsa. Katutaide on kuitenkin paljon muutakin kuin Banksy ja stensiilimaalaukset. Se on taidesuuntaus, joka kehittyy koko ajan ja saa uusia muotoja. Useimmille taiteilijoille katutaide on kuitenkin vain termi, jolla kuvataan lukuisia taiteen toteuttamismuotoja liittyen taiteen tekemiseen vuorovaikutteisessa suhteessa kaupunkiin. Näitä toteuttamismuotoja voivat yhtä hyvin olla niin kadut, studiot, galleria, museot kuin internetkin. (Irvine 2012, 25.) Yksi suurimmista syistä katutaiteen leviämislle ja suosiolle onkin juuri internet. Se on mahdollistanut sen, että uudet katutaiteen ilmenemismuodot ja teokset ovat lähes reaaliajassa ihmisten nähtävillä.

lä ympäri maailman. Valtavassa kuvatulvassa on myös omat ongelmansa. Onko katutaiteesta tullut internetin myötä kertakäyttökulttuuria? Tuleeko teoksista sosiaalisessa mediassa jaettavia kuvia, joista on helppo tykätä ja unohtaa saman tien kun on klikannut hiiren nappia? Vaikka internet onkin tehokas väline taiteen levittämiseen, on katutaide kuitenkin vaikuttavimmillaan ympäristössä johon se on tarkoitettu.

Katutaiteen ja graffitin kaupallistuminen on myös ongelmallinen yhtälö. Katutaidetta tehdään julkisiin tiloihin kaikkien nähtäville, yhteisölle. Kaupallistuminen ja taidemarkkinat ovat kuitenkin aiheuttaneet sen että katutaidetta tehdään yhä useammin yksilön omistettavaksi. Voiko tällaisia teoksia ylipäättään enää kutsua katutaiteeksi? Ainakaan niitä ei ole tehty enää kadulle, vaan galleriakelpoiseksi taiteeksi. Tästä johtuen teosten tavoite ja mahdollisesti sisältö ja muotokin ovat muuttuneet. Katutaiteen ja kaupallisen katutaiteen vertailu on kuitenkin jo toinen tutkimus.

Tässä kandidaatintyössä vertailin katutaiteen ja graffitin eroja muodon, sisällön ja tavoitteiden kautta. Vaikka minulle oli ennen tutkimusta selvää, että katutaide ja graffiti ovat eri ilmiötä, en olisi kysyttäessä kyennyt selittämään millaisia eroja niillä on. Tutkimuksessa olen pystynyt varsin monipuolisesti esittämään nämä erot. Suhtautumiseni graffiteihin on myös muuttunut. Myönnän aiemmin kuuluneeni niihin ihmisiin, jotka pitivät tageja pelkkänä vandalismina, mutta tutkimuksen myötä olen alkanut katsomaan niitä uusin silmin ja arvioimaan tekijän taitoja. Tutkimuksen heikkoutena voi pitää Menetelmät ja aineisto -luvussa käsittelemäni tieteellisten lähteiden puute. Uskon kuitenkin, että lähteitäni ja päätelmiäni voi pitää varsin paikkansapitävinä, niin samankaltaista aineistoa kerääntyä useasta lähteestä. Vaikka sainkin paljon tietoa katutaiteesta ja graffitista, jäi minulle vielä paljon opittavaa. Varmaa onkin, että jatkan katutaiteen tutkimista ja ehkä vielä joskus uskaltaudun kokeilemaan sitä itse.

9 LÄHTEET

Bogdanoff, J 2009. *Graffiti- No name, No fame*. Tampereen Yliopisto

Blackshaw, R & Farrelly, L 2008. *Street art; in the artists' own words*. RotoVision SA, Route Suisse 9, CH-1295 Switzerland

Felisbret, E 2009. *Graffiti New York*. Abrams, 115 West 18th Street New York

Kuittinen, R 2010. *Street art Contemporary Prints*. V&A Publishing. Victoria and Albert Museum South Kensington London SW7 2RL

Lewisohn, Cedar 2009. *Street art; the graffiti revolution*. Tate publishing, a division of Tate Enterprises Ltd, Millbank, London SW1P 4RG

Lunn, Mathew 2006. *Street art uncut*. Craftsman House An imprint of Thames and Hudson Australia Pty Ltd, Portside Business Park, Fishermans Bend, Victoria, 3207

Naukkarinen, O 2003. *Ympäristön taide*. Taideteollisen korkeakoulun julkaisut B 73

Peiter, S 2009. *Guerilla art*. Laurens King Publishing Ltd. 361- 373 City Road London EC1V 1LR United Kingdom

9.1 MUUT LÄHTEET

Arms, S 2011. The Heritage Of Berlin Street Art And Graffiti Scene.

<http://www.smashingmagazine.com/2011/07/13/the-heritage-of-berlin-street-art-and-graffiti-scene/> . Luettu 1.4.2013

Art radar asia 2010. What is Street Art? Vandalism, graffiti or public art- Part I.

<http://artradarjournal.com/2010/01/21/what-is-street-art-vandalism-graffiti-or-public-art-part-i/> .Luettu 15.2.2013

BBC News 2006. Graffiti: Free speech or vandalism?.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4946378.stm> .Luettu 16.3.2013

Bevins, V 2010. São Paulo advertising goes underground.

<http://www.ft.com/cms/s/0/5ad26f14-b9e6-11df-8804-00144feabdc0.html#axzz2QXSKnli3> . Luettu 25.3.2013

Bowen, T 1999. *Graffiti Art: A Contemporary Study of Toronto Artists*
<http://www.jstor.org/discover/10.2307/1320248?uid=3737976&uid=2&uid=4&sid=21101987003661> Luettu 1.4.2013

Dare, S 2009. *What is Street Art? Why is It Around? Jax Street Art.*
<http://www.metrojacksonville.com/article/2009-jun-what-is-street-art-why-is-it-around-jax-street-art> . Luettu 13.2.2013

Duggan Bob 2011. *Why Are Graffiti and Street Art Destroying One Another?*
<http://bigthink.com/Picture-This/why-are-graffiti-and-street-art-destroying-one-another> .
 Luettu 12.2.2013

www.etymonline.com. <http://www.etymonline.com/index.php?term=graffiti> . Luettu
 1.3.2013

Fant, J.C 2002. *Graffiti in Pompeii.*
http://archaeology.uakron.edu/pompeii_site/Topics/graffiti/graffiti_frameset.html . Luettu
 3.1.2013

Finn, K 2001. *Helsinki Graffiti All Night Long.* City Lehti
<http://www.city.fi/artikkeli/helsinki+graffiti+all+night+long/385/> . Luettu 2.3.2013

Hammon, J. *What is street art?* <http://puregraffiti.com/art/2009/10/what-is-street-art/> . Lu-
 ettu 15.1.2013

Harvey, B. *Graffiti from Pompeii.*
<http://www.pompeiana.org/resources/ancient/graffiti%20from%20pompeii.htm> . Luettu
 10.2.2013

hs.fi 8.12.2013. *Graffitimaalarit pysyttivät Helsingin metroluokkenteen.*
<http://www.hs.fi/kaupunki/Graffitimaalarit+pys%C3%A4yttiv%C3%A4t+Helsingin+metroluokkenteen/a1360290777031> . Luettu 2.3.2013

Irvine, M 2012. *The Work on the Street: Street Art and Visual Culture.*
<http://www9.georgetown.edu/faculty/irvinem/articles/Irvine-WorkontheStreet-1.pdf> . Luettu
 25.2.2013

Jokela, M 1986. *Graffiti tuli Suomeen.* Artikkelijulkaistu Helsingin Sanomissa 1.2.1986

Jones, J 2011. *Street art is dying – and it's our fault.*
<http://www.guardian.co.uk/artanddesign/jonathanjonesblog/2011/aug/25/street-art-graffiti-mainstream> .Luettu 24.1.2013

Komonen, P. 2010. *Graffiti, maalarin vaiheet alakulttuurissa ja toiminnan luonne*. Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta, sosiaalitieteiden laitos, sosiologian oppiaine. PDF http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sites/default/files/tapahtumatiedostot/Komonen_gradu.pdf . Luettu 20.1.2013

Ohlson, K 2010. *Reading the Writing on Pompeii's Walls*. <http://www.smithsonianmag.com/history-archaeology/Reading-the-Writing-on-Pompeii-Walls.html?c=y&page=2> . Luettu 3.1.2013

Oxford Dictionaries. <http://oxforddictionaries.com/definition/english/graffiti> . Luettu 29.12.2012

Puregraffiti. *Underground Hip Hop*. <http://puregraffiti.com/art/2009/10/underground-hip-hop/> . Luettu 2.4 2013

Steinberg, P & Oliver, A.M. 1994. *The Graffiti of the intifa; a brief survey*. PDF http://www.passia.org/publications/information_papers/pub_infopapers_no_34.htm . Luettu 27.1.2013

Style Wars 1983. <http://www.youtube.com/watch?v=Q3CNehMIAuk> .Katsottu 13.3.2013

Taylor, T. *Seeing the Writing on the Wall Graffiti in History - from Pompeii to Belfast*. (<http://www.hyperhistory.org/index.php?option=displaypage&Itemid=676&op=page>) . Luettu 12.1.2013

The Economist 16.12.2004. *The writing on the wall*. <http://www.economist.com/node/3445153> . Luettu 15.2.2013

The New York Times 1971. *`Taki 183` spawns pen pals*. http://taki183.net/_pdf/taki_183_nytimes.pdf Luettu 15.2.2013

Wikipedia/Stop Töhryille. http://fi.wikipedia.org/wiki/Stop_t%C3%B6hryille .Luettu 16.3.2013

Wikipedia/Street art. http://en.wikipedia.org/wiki/Street_art . Luettu 2.12.2012

9.2 KUVALÄHTEET

kuva 1. <http://www.top13.net/top-13-best-banksy-artworks/>

Kuva 2.

http://www.minitruckinweb.com/mt_graffiti/1104mt_mini_truckin_graffiti_april_2011/photo_01.html

- Kuva 3. <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Psk2.jpg>
- Kuva 4. <http://guardian-graffiti-alphabet.blogspot.fi/2011/10/keno-tag-graffiti.html>
- Kuva 5. <http://globalgraphica.com/2008/11/>
- Kuva 6. <http://www.tumblr.com/tagged/stencil%20graffiti>
- Kuva 7. <http://www.kulturnipecka.cz/tema-mesice/street-art-101>
- Kuva 8. <http://www.kulturnipecka.cz/tema-mesice/street-art-101>
- Kuva 9. <http://twilighttaggers.blogspot.fi/2011/03/how-to-yarn-bomb.html>
- Kuva 10. http://www.tejnibyen.dk/Lock_ons_Berlin.htm
- Kuva 11. <http://urbanstreetvamp.com/>
- Kuva 12. <http://occupykcjournal.com/blog/wp-content/uploads/2013/01/Obey-Giant-Megaphone-Screen-Print-by-Shepard-Fairey1.jpg>
- Kuva 12. <http://www.theworldsbestever.com/category/graffiti/page/13/>
- Kuva 13. <http://newestra.com/wp-content/uploads/2011/08/robbo2.png>
- Kuva 14. http://24.media.tumblr.com/tumblr_m7u8ciz30w1qefzsqo1_500.jpg
- Kuva 15.
http://www.designwars.com/dw_core/uploads/2012/10/1186315128_Dface_D_face_2007_0026.jpg
- Kuva 16. <http://www.lenspolitica.net/index.php/en/home/item/128-political-street-art-at-lens-politica>
- Kuva 17. <http://www.ashbyblue.com/2011/12/banksy-resource.html>
- Kuva 18. <http://www.theworldsbestever.com/2007/12/02/blek-le-rat-2.jpg>
- Kuva 19. <http://www.artnews.com/2012/10/02/momaabstractionfaceboo/>
- Kuva 20. http://25.media.tumblr.com/tumblr_m5sag2JoMu1rowowlo1_500.jpg
- Kuva 21. http://gearcrave.frsucrave.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2008/08/graffiti-chocolate-bars_msp.jpg